

ТЎРА МИРЗО

БУҒДОЙ СЎЗ

*Шеърлар, манзумалар,
бағишловлар, тўртликлар,
таржималар*

Алишер Навоий номидаги
Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти,
Тошкент — 2011 йил

ББК (5Ў)

M54

Мирзо, Тўра.

Бугдой сўз: шеърлар, манзумалар, бағишловлар, тўртликлар, таржималар / Т. Мирзо. — Т.: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2011. — 212 б.

Ушбу китобимни тоғаларим — Ортиқали, Нарзулла, Йўлбарсали, Эрали, Қурбонали, Отахон ва Қамбаралиларнинг ёрқин хотирасига бағишлайман.

Муаллиф

Шеърятда ўз овозига ва ўз мухлисларига эга таниқли шоир Тўра Мирзонинг кўлингиздаги китоби унинг кейинги йилларда яратилган асарларидан ташкил топди. Уларда миллий ифтихор туйғуси, ҳалоллик, қадр-қиммат ва меҳроқибат тўғрисидаги ҳис-ҳаяжонлар бадий теран акс эттирилган, ҳаётга янгича қараш, лоқайдликка қарши мурасасизлик, инсонийликни улуглаш кўзга ташланади. Бор бўйи билан барқ уриб турган самимиятнинг натижаси ўлароқ дунёга келган бу китоб сизни бефарқ қолдирмайди, деб ўйлаймиз.

ISBN 978-9943-06-346-4

© Алишер Навоий номидаги
Ўзбекистон Миллий кутубхонаси
нашриёти, 2011 йил.

**ТОҚҚА
КЎТАРИЛСАНГ...**

* * *

Шеърим тупурмайман, тишларим соқчи,
Папалаб сақлайман кенг кошонада.
Бошин айлангирмас еллар — алдоқчи,
Қирқ йил, юз йил қолар чилахонада.

Тўқсон йил сақладим, тўққиз ой эмас,
Сўзлар сафи бўртди шеърим бўғзида.
Кўкрагида тўла тоза, оқ нафас,
Сас юмшоқ ҳилпирар сўзнинг кўзида.

Дон сепиш асримас, қаттиқ дала-туз,
Шудгор қилдим тирноқ билан ерларни.
Мен уруғ сепаман хоҳ баҳор, хоҳ куз,
Сочаман тўрт ёққа бўғдой-шеърларни.

Шеър асри келмоқда шошиб, ёйилиб,
Шеърнинг нафасидан гурсиллар тоғлар.
Қуёш чиқар шеърдан зар дурра илиб,
Олтинга айланар бир кун бошоқлар.

ДУНЁ ВАТАНДОШИ

Ўзим ўзбек, турк бош бўйиман,
Отам-онам фикри-ўйиман,
Кимларгадир қиламан ҳавас,
Кимларнингдир мен орзуйиман.

Ёфас саси, тарих бошиман,
Туркистон бу, Турон қошиман.
Ўзбекистон — жаҳонга туташ,
Бутун дунё ватандошиман.

Кун йўлида ёнбош миллатман,
Ёруғликка сирдош миллатман,
Шажарам осилган осмонга,
Ой миллатман, қуёш миллатман.

Ҳақиқатнинг фуқаросиман,
Элим оппоқ, мен қаросиман,
Ҳов, Темурбек тиклаган байроқ,
Хаританинг алиф, ёсиман.

Бухородан учган азонман,
Навойдан мерос дostonман,
Хива, Термиз, Шош, Фарғонадан
Чиққан ўзбек, Ўзбекистонман.

* * *

Тоққа кўтарилсанг, чўккалар гашлик,
Оёқ панжалари тутамлар тошни.
Чўққилар, қоялар кимга қарашли?
Айлантасан тўрт ёқ соққани — бошни.

Тор дунё кенглигин сезасан илк бор,
Қаршилар қучоқлаб оқ, ҳарир нурлар.
Тошларда тош тошар, қорлар кунга зор,
Товонингдан бошга нимадир ўрлар.

Тоғларга тақалган кўк кўп кўклаган,
Булутлар ямаган осмон кийимин.
Юксакликка ким-ким кенглик тиклаган,
Қуёшнинг кафтига бургут қўйган ин.

Калла урсанг, тошлар бошида гурра,
Гиёҳ нафасидан тўрт ёқ исланар.
Шеър айтсанг, қоялар сафланар жўрга,
Кафт югуртсанг, қақир тош текисланар.

Товушингдан инга киради илон,
Қарсиллаб нур тошар тоғ олчасига.
Кипригингга киприк теккизар осмон,
Ёнбошлайсан булут кўрпачасига.

Тоғда туриб ортга қарасанг агар,
Ҳайратдан чапаклар чалар тишларинг.
Нимчадай кичрайиб кетибди шаҳар,
Тугмадай озибди тоғ-ташвишларинг.

Туртди, ўпди елканг елми ё сингил?
Қучдинг ҳафифлашган, иплашган тоғни.
Ортингга қайтасан кўтариб энгил
Елканг билан маҳкам жипслашган тоғни.

* * *

Қасур-қусур қилиб кириб келади
Деразангни очсанг, бир юмшоқ ҳаво.
Манглайдан ажинлар гурс йиқилади
Силаганда ҳафиф қўллари, оҳ-оҳ.

Ютсанг, жимирлайди товонингача,
Ўпиб қўяр кўкрак деворларини.
Тўрт мучангга тигсиз игналар санчар,
Тинглайсан юрагинг тик зорларини.

Тор кулбанг кенгаяр, кенгаяр дунё,
Қадамига гуллар сочмоқлик керак.
Тоғми-боғдан келган ақрабо-Ҳаво,
Эгнида азоннинг сасидан кўйлак.

1991 ЙИЛ 1 СЕНТЯБРДАН КЕЙИН ЁЗИЛГАН ШЕЪРЛАРДАН

Кунким, кимга аза, кимга тўй,
Асоратдан пастлар асрий ўй.
Бориб эдим эски Хивага,
Бўй чўзибди Калтаминор, бўй.

Бошдан қарс-қарс ёмғир-дўл қуйган.
Томчи-ғамчи қамчиси ўйган,
Тиғ-ла, тиғсиз ҳар юзсиз сўйган,
Бўй чўзибди Калтаминор, бўй.

Қиш фасли-қиш, баҳор, ёз, куз — қиш,
Мазлумликда кун нури ҳам ниш,
Ғайирликдан гижимланган гишт,
Бўй чўзибди Калтаминор, бўй.

Ичанқалъа ичкин, ичиккан,
Калласида салла кичиккан,
Юз йилларча офтоб кечиккан,
Бўй чўзибди Калтаминор бўй.

Отилган тош чўккалаганча,
Оқ булутдан кўлкалаганча,
Тоғ тоқатин елкалаганча
Бўй чўзибди Калтаминор, бўй.

Бошлаб бошдан довуллар кечди,
Гишт кўйлагин вақт тишлаб ечди,
Сабр — жавҳар, жабрлар ҳечдир,
Бўй чўзибди Калтаминор, бўй.

Ёнгоқ чаққан бошида чақин,
Зўрчилар гўр қазиган тагин,
Йўқ, тик боқди, юлдузлар яқин,
Бўй чўзибди Калтаминор, бўй.

Пастга қараб ўсгани етар,
Кўкни бўйлаб-бўйлаб-да кетар,
Гиштга ўйган саломни элтар,
Бўй чўзибди, Калтаминор бўй.

* * *

Булоқни қўриқлар ёнбошлаган тоғ,
Сувдан муччи олган шамолда титроқ,
Тоғ ошиб, боғ ошиб, ой келар шошиб,
Ойнинг доғларини ювади булоқ.

* * *

Минг тошга урилди менинг бардошим,
Гурралар экилган даладир бошим.
Яра бирлаштирган кўз билан қошим,
Булутларни ёриб чиқсин қуёшим.

Унутганман осмон осмонлигини,
Буюк кенгликка кун посбонлигини,
Тил айланмас билмай лисонлигини,
Булутларни ёриб чиқсин қуёшим.

Бошимни кўтарсам, дўл ёғилди мўл,
Икки ёқа тугул тўн бари-да ҳўл,
Билолмасдим қайси оёқ, қайси қўл,
Булутларни ёриб чиқди қуёшим.

Ой ўн беши ёруғ дегани ёлгон,
Кўнгилда ёлғиз нур нур излаб сарсон,
Ҳатто юдузларин яширди осмон,
Булутларни ёриб чиқар қуёшим.

Ҳасад қилмай кимса саҳий, гожига,
Қўл-да чўзмаганман ўзга тожига.
Нур сочиб сабримнинг мўрт оғочига,
Булутларни ёриб чиқди қуёшим!

* * *

Тонглар, тонглар, оқ, оппоқ ранглар,
Тоғ кийимин ҳар тонг янгилар.
Қовушади қор билан лола,
Бахтдан чўққи боши гангирар.

Минг хил ранг бор — мен, сен билмаган,
Гиёҳлар бор гуноҳ қилмаган.
Беш бор чўққи келар саждага,
Кимсага у ҳеч эгилмаган.

Қумурсқа хуш кўрар пастқамни,
Қуш кўтарар қоринни-ғамни.
Кун қуритмас тоғ юрагидан
Сизаётган тип-тиниқ намни.

Тоққа боққан тоғдай бўлади,
Бетоб қараб соғдай бўлади.
Юксакликни суйган одамнинг
Ўзи, юзи оқдай бўлади.

* * *

Ёмғир-ёмғир, оқ ёмғир,
Жуфт-жуфт томчи, тоқ ёмғир.
Савалар юз-кўзингга,
Қамчиси юмшоқ ёмғир.

Энгаштирганча кўкни,
Сенга ташлар юкини.
Савалар, ёмғир ялар
Сочларинг ҳар тукини.

Қисирлар куракларинг,
Кенгаяр кўкракларинг.
Ёмғирнинг ўпичидан
Жаранглар сўнгакларинг.

Тушунгандай сирингга,
Мушт урар дил кирингга.
Муздек ором сепеди,
Тепеди томирингга.

Сас чиқарар сандовуч,
Сочади минг хил товуш.
Қўлинг чўзсанг ёмғирга,
Кафтингда ҳовуч-ҳовуч.

Алиф ёмғир, дол ёмғир,
Ломалиф-да, зол ёмғир.
Кўкнинг ерга мактуби
Ундовли, савол ёмғир.

Ёмғир, ёнғир исмими?
Тўрт ёқ пуркар исини,
Тўрт мучанг-ла ичасан
Кўк буюк элчисини.

Ёмғир синглимга менгзар,
Йиғлар, мунглимга менгзар.
Кўз ёш-ёмғир, қоришган
Дунё кўнглимга менгзар.

Ёмғир, ёмғир, оҳ ёмғир,
Еру кўқда шоҳ ёмғир,
Ейсан, яна ур дейсан,
Қамчиси юмшоқ ёмғир.

* * *

Ой нурини гижимлаб
Юзларингга тортасан.
Артиб юзинг, артиб лаб,
Синган нури отасан.

Тепалайсан нур-зарни,
Мен ой нури тутаман.
Чил-чил синган нурларни
Кўзларимга суртаман.

«ЧИНОРЛАР – ЧИН НОРЛАРИМ – ЧИН ДУНЁДА БОРЛАРИМ»

Туркумган

Чинорким, илдизлар чопа-чопганча,
Асрлар қаърига қасирлаб етган.
Довулар оғочни қулочлаб қанча,
Юлолмай, йиқолмай йўлига кетган.

Тик келган болтанинг қайрилган раъйи,
Арранинг ўз тиши тўкилган тегса.
Уч, тўрт, беш юз йил ўтгани сайин,
Элашган Ер-кўкка тик чинор эса,

Ернинг ватандоши, кўк фуқароси,
Қуйи — юксак чопган илдизу шохлар.
Ойнинг шуъласини бағрига босиб,
Саловотлар айтган темир япроқлар.

Хўриллашиб илдиз сув ичган тоза,
Бошидан нур еган — найзали нурни.
Юлдузлар шохида тин олган роса,
Тепмаган томирин кемирган қуртни.

Соясига келган яхши-ёмонга
Бир хил шовуллашиб қуйган салқинни.
Тикилиб тик келган жала, бўронга,
Тутамлаб асраган қуш қурган инни.

Чинорим — чин норим, чинликда борим,
Ажинларин ялаб-юлқаган ёмғир.
Қишда сала қилиб ўраган нурни,
Гурсиллаб узилар ҳар барги оғир.

Бобомнинг бобосин таниган чинор,
Ерни суйган, кўкни кўкча кўрган хуш.
Довул, зилзилалар қилмаганди кор,
Қарсиллаб қулади қўнса ёт бир қуш.

* * *

Кўм-кўк кўклам хатлари,
Очиқ қир саватлари.
Тўрт ёқни ишғол қилар,
Забт этар кўкатлари.

Чучмомо, ҳой, чучмомо,
Чечакларни қуч, момо,
Гул исидан ўргилиб,
Айланиб-да уч, момо.

Ел тушиб келиб тоғдан,
Ўпич олар гиёҳдан,
Нурлар туртиб куртакни,
Аста тортар қулоқдан.

Кўклам кўйлаги янги,
Равшан кийимин ранги.
Бошингни айлантитар
Гуллар, нурлар жаранги.

ТЕМУРНИНГ ҚАЙТИШИ

Куннинг нурын эл алқагувчи,
Аллоҳ Жаббор ҳам сақлагувчи,
Туёғидан ўт чақнагувчи
От тизгинин тутар Темурбек.

Шарқдан Фарбга кўча билар от,
Юксак кўкни қуча билар от,
От кўзида Ер ва коинот,
От тизгинин тутар Темурбек.

Қитъалардан қитъага ўтар,
Тўрт туёғи қирқтага етар,
Ҳукмдорни эл муштоқ кутар,
От тизгинин тутар Темурбек.

Хуш қайтдингиз, буюк жаҳонгир,
Сизга қучоқ очган жаҳондир,
Туркистон бор, Турон омондир,
От тизгинин тутар Темурбек.

* * *

Бош тикласанг, кўк мунтазир,
Кўхлик кўкни кўрсанг арзир,
Устунлари тик тоғлардан
Кўк қай меъмор қурган қаср!

Осмон, осмон мунча яқин,
Тушиб келар боқсанг тагин,
Нур бошингга ўрар салла,
Булут ташлар салқин, салқин.

Нур танингни силайди хуш,
Ёмғир келар — пати ҳўл қуш.
Мовий осмон, олий осмон,
Кўзинг очиқ — кўрасан туш.

Милён қўлин узатса нур,
Тўрт мучангни қучар ҳузур.
Дуога қўл узатганда,
Бошинг тиклаб, осмонни кўр.

* * *

Пешқўрғоннинг қоқ ўртасида
Суҳбатлашар ўн беш оқсоқол.
Назар жаҳон харитасида,
От, автолар чалғитмас хиёл.

Тоғаларим — тикка тоғларим,
Аяшмасди, борсам, дуони.
Тўқсон, юзга кирган чоғлари
Тергаб туман, диёр, дунёни.

Оқ йўл тилаб қучоқлашганда,
Қасирларди қовурғаларим.
Соч оқариб, йўлим тушганда
Йўл четида йўқ тоғаларим.

Кўз ўнгимда ета-етгунча
Дуо тўла қабарик қўллар.
Қайтишмабди намоз кетганча,
Мунғайибди кенгайган йўллар.

Ота-онам йўқ, ҳамхона йўқ,
Дардлашишга бир ғамхона йўқ,
Қишлоқ бориб, минг аланглайман,
Хўшлашишга бир бегона йўқ.

Пешқўрғоннинг қоқ ўртасида
Йўл четлари қолган ҳувиллаб.
Чоллар ўтган йўл тепасида
Шамол кезар фақат увиллаб.

ҚЎҚОН МУХТОРИЯТИ ҚУРУВЧИЛАРИГА ОНА ИМДОДИ

Қалққин, болам, қалқ, болам,
Тиз чўкмагай халқ, болам.
Қаддингни чўзган сайин
Яқинлашар Ҳақ, болам.

Қумурсқалар ерлашар,
Эр юлдуз-ла сирлашар,
Тикка юрсанг, кўк очиқ,
Мард осмон-ла бирлашар.

Эгма темир бўйнингни,
Кўрсат эр-ўйинингни,
Хур қиз, ерлик юлдузлар
Орзу қилсин қўйнингни.

Эл қўлида қилич бўл,
Ёғий йўлида зич бўл,
Сени туққан онанг — халқ,
Элинг ичида ич бўл.

Муштни тугсанг, тош бўлсин,
Кўзга қалқон қош бўлсин,
Элаш, тиллаш элинг-ла,
Юртга бурдли бош бўлсин.

Одамлар дарё-дарё,
Диёнат — буюк дунё,
Эл дуоси мустажоб,
Салом, салом, салламно!

Тоғ дуч келса, тоғни юл,
Ёв бойлаган боғни юл.
Қора булут қуршаса,
Кўқдан сиёҳ, оқни юл.

Ёв боқар оёғингга,
Зоғ ташлайди боғингга.
Минг ёғий, сон минг ёғий
Арзимас тирноғингга.

Тикка болам, тоқ болам,
Йўллар қора, оқ, болам,
Юрт номуси кўз бўлса,
Орқатоғи соғ болам.

Болам, болам, болам-ей,
Ватан-жолам, нолам-ей.
Эр сўзи эркка уйқаш,
Эрклиники олам-ей!

* * *

Бу тоғлар тика-тикка,
Бойдир олқор, кийикка.
Чўққидаги оппоқ нур
Ёпишади киприкка.

Баланду оқ қанд тоғлар,
Сўқмоқ оёғинг боғлар.
Ердан қанча тиклансанг,
Яқинлашар йироқлар.

Кўз ўнгингда тоғ ўсар,
Дара узра боғ ўсар.
Ўнлаб чўққилар аро
Битта чўққи тоқ ўсар.

Қор кўйлаги оқмикин?
Яқинлар йироқмикин?
Кун минг бора урар бош,
Чўққи саждагоҳмикин?

* * *

Кўнглингни юв, гижимлаб юв,
Сув тугаса, кўз ёшинг сув.
Қор-ёмғирнинг ноласида,
Нақорат бор — Ҳув, Ҳув, Ҳув.

Кийиминг хўл, вужудинг нам,
Муз томчилар бошга малҳам.
Қучоғинг оч қор-ёмғирга,
Ювилади кўнгилдан ғам.

Ёмғир оппоқ, қорлар тамиз,
Ҳув, булоқдан келар из-из,
Оёқ, тиззанг, бўйнинг ялар,
Кирсиз бўлар кўнглингда ҳис.

Поклан, ёмғир-қорга чоғлан,
Буюр тоққа — тоғ, увоқлан,
Оппоқ само, оқдан дунё,
Оппоқ Ерда сен ҳам оқлан.

* * *

Гавданг юксақ, кўнглинг кўлмақда,
Оғир келди оғриқ юрақда,
Не-не тилақ нокерақ экан,
Чўпчак ҳоким экан эртақда.

Кунга кун йўқ, нурлари ожиз,
Ойга булут қилар тажовуз,
Тоғ бошига ёққан қор эмас,
Шўр манглайга минган минг-минг туз.

Йиртилган ишқ достони қани?
Тил-забон йўқ, лисони қани?
Осилдими ваъда ҳавода,
Қуёш кутар, осмони қани?!

Кенг дунё тор экан, тор экан,
Озорлар бор экан, ёр экан,
Бозорда зар экан, зор экан,
Суйганга дор экан, гор экан.

* * *

Тил учида бир, бирор сўз йўқ,
Сўзлар томир отган юракка.
Юз йил тилим куйдирар сўз-чўғ,
Чиқса ёқар ўт теваракка.

Сўз бўйнидан бойлаб занжирга,
Солдим кўнгил ертўласига.
Захлаб ётар фикр-ла бирга,
Ён бермадим бўғиқ сасига.

Туғилмасдан биғиллар сўзлар,
Йиртмоқ бўлар темир қафасни.
Тош деворга бош урар, бўзлар,
Чиқармадим юз йил нафасни.

Мен минг ёшга кирган ўсмирман,
Хужайрадан мўлдир дард, мунгим.
Ўз қўлимда ўзим асирман,
Билмайман, не кўмилган кўнглим.

Тиш деворин ортида минг оҳ,
Келдим, бир кун кетмоқ муқаррар.
Жигаримни қиламан сиёҳ,
Мўъжаз осмон бўларми дафтар?!

* * *

Мен ошиқман, мен Машриқман,
Мен ғарибман, мен Мағрибман.
Бу ён Шимол, ул ёқ Жануб,
Тўрт ёқдан дўст ахтарибман.

Кун атрофин Ер айланар,
Ёр белига гул бойланар.
Ой айланиб, минг ўргилиб,
Ҳар кўнгилга нур жойланар.

Юмалоқ Ер менинг уйим,
Гулдираклар шўхчан куйим.
Беш қитъани чорлаганман,
Бугун, эрта, қирқ кун тўйим.

Салом дейман оқшом, саҳар,
Тўрт ёқдан минг дарё оқар.
Келинг, дўстлар, тўйга, манзил —
Ўзбекистон, Тошкент — шаҳар.

ДУО БЕРИНГ

Бу юрт мерос Алп Эр Тўнгадан,
Пойдеворин қўйган Темурбек,
Иш чап кетар, бахти ўнгидан,
Туркнинг тики, нек халқдир ўзбек.

Дарёларда оқади дунё,
Узатади қўл болажонга.
Меҳр беринг, керакмас тилло,
Дуо беринг Ўзбекистонга.

Ўргилади офтоб бошидан,
Ой, юлдузга доя Улуғбек.
Гул чиқмаса агар тошидан,
Дунёсидан бу халқ ўтар тек.

Туғиб қанча Бобур, Синони,
Дод солмаган қўллари куюк.
Даҳоларга кўмган дунёни,
Ҳар кўчадан чиққан бир буюк.

Бугун эмас, эртам деб яшар,
Қўлларида келажакка чек.
Йиғласа-да, кулса-да башар,
Ўзи бек ул, қиз-ули ўзбек.

* * *

Бу дунё алдамчи, ситамчи,
Қўлига олганда дўст қамчи,
Ёлгонлар бирлашар, ёмонлар,
Қуршаса минг манчи, манманчи.

Ел туфук уфкурса юзингга,
Нур игна қадаса кўзингга,
Оллоҳга таваккул қил ёлғиз,
Ўзингга суянгил, ўзингга.

Бир кулиб, ўн кулиб алдашса,
Кўкда ой ой, йиллаб адашса,
Юз йиллик, минг йиллик оғоч мўрт,
Суянсанг, оёгинг, қўл толса.

Файирлар қирарлар изингни,
Жойнамоз узра бук тизингни.
Томоша қилмоққа шошсалар,
Ҳовучга яширгил юзингни.

* * *

Ойнинг ранги олиқдир,
Қовоғи сал солиқдир.
Кетолмайди бош олиб,
Кўк тоқига боғлиқдир.

Ой манглайи оқмикин,
Юзида доғ тоқмикин,
Ўн беш кун қувноқ бўлса,
Юз кун дилда оҳмикин.

Ой ўртар, чанг ўрарди
Сомон йўлининг гарди.
Нур қарз сўрар юлдуздан,
Ойчалик ойнинг дарди.

Мойил бўлиб майлига,
Ой боқиб ой раъйига,
Нур тиланар Олоҳдан,
Кун чиқсин манглайига.

ҚАДР АСРИ

Қадр кечаси бугун,
Ечилсин чигал, тугун,
Кибр тўнин ечайлик,
Гуноҳларни кечайлик.

Ҳай, ҳай, қадрдонларим,
Ажрли султонларим,
Кирни отинг бир, ўн, юз,
Тозаланг кўнгил қаърин.

Юзни беш бор ювганда,
Ювайлик бир кўнгилни.
Гиналар бўлсин қаңда,
Ноқисдан тийиб тилни.

Оҳ бўлмасин қасрида,
Тил дилни тигламасин.
Ҳеч ким қадр асрида
Қадрига йигламасин.

ТУРОН БЕКАНИНГ ИККИ ЁШИГА

Туронбека қизим, тонг бека қизим,
Имкон бека қизим, донг бека қизим,
Ишонч бека қизим, шон бека қизим,
Жаҳон бека қизим, жон бека қизим.

Ота юрт Туркистон, бобо юрт Турон,
Иккисин юраги ул Ўзбекистон.
Минг йиллар мулкидан бу мулки осмон.
Хазон киби сўлди, кўп бўлди сарсон.

Кўзга яқин юртни кўзлаб ғаддорлар,
Турон тўрт ёғига тикдилар дорлар.
Оғочга тортилди ёзлар, баҳорлар,
Тупроқдан зар тугул, унди озорлар.

Чинорлар кесилди, орлар кесилди,
Мозорлар бузилди, борлар эзилди,
Икки дарёсини ичганда мечкай,
Меҳрга ичиккан Орол узилди.

Жаҳон харитаси Туронсиз қолди,
Юртнинг ёш, каттаси имконсиз қолди.
Оллоҳ сўзин гумроҳ кўчирди тилдан,
Боласи, отаси иймонсиз қолди.

Истиқлол, истиқбол сўзи эгизак,
Халқнинг Ҳаққа боққан кўзи эгизак.
Тенгдошинг кун юзли истиқлол билан
Адангнинг суйгани — қизи эгизак.

Кўзга яқин қизим, ўт, чақин қизим,
Барчага тенг боқмоқ ўз ҳақинг, қизим.
Ҳануз омон кўзи ёмон кимсалар,
Кўз тегмасин кўзга боқ, боққин қизим.

Сен икки ёшдасен, йўл бошидасен,
Истиқлол юрагин нақ қошидасен.
Улғайгил, жон қизим, мунғаймагил ҳеч,
Ватан, отанг, онанг бардошида сен.

Бобомнинг кафтидай келади дунё,
Борасан нотекис чизиқар аро.
Сени қарши олар гоҳ қиш, гоҳо ёз —
Ўн минг йиллик тарих бобомдан мерос.

Туронбека қизим, тонг бека қизим,
Имкон бека қизим, донг бека қизим,
Ишонч бека қизим, шон бека қизим,
Жаҳон бека қизим, жон бека қизим.

НАСИБА ОПАМГА

Тандирга ўт қалаган кун,
Юзингизни ялаган кун.
Патирингиз татиган кўк,
Ширмонларки, ширин, тўкин.

Кулча беринг, кулча, кулча,
Кулча иссиқ экан мунча?
Опа, хафа бўлманг, нонни
Тугатаман сиз узгунча.

Буғдой нонга буғдой сўзни
Суркагансиз, олар кўзни.
Оқ нон, шоҳ нон, сават-сават,
Бир еган дер, ейман юзни.

Бош узра кун айланади,
Қаранг, юлдуз ойланади.
Нон еса ким, буғдой унган
Юртга мангу бойланади.

МЕН ИСМ ҚЎЯМАН ГУЛЛАРГА

Гул қотиб тинглайди азонни,
Мен исм қўяман гулларга.
Атиргул эшитиб хуш номни,
Қаҳ-қаҳа отади йўлларга.

Исмини айтган чоқ гулларга
Тўрт ёққа сакрайди ҳислари.
Ҳақ нурдан бор қилган нарвонга
Осилиб кўкланар ислари.

Исмини айтдим ҳар чечакка,
Сочилар тўрт ёқ гул ифори.
Ислар хуш санчилар сўнгакка,
Бош тиксанг, марҳабо, гул дори.

ОНАМ ИККОВ ДАДАМНИ ЭСЛАБ

Кафтингизда йўллар мўл, она,
Менинг йўлим афсус сўл, она,
Эгик бошим енгил силайсиз,
Қўлларингиз нечун ҳўл, она?

Дейсиз: қирққа кирмай сочинг оқ,
Тинчликда-ми болалар, қишлоқ?
Тошкент деган қишлоқда, она,
Сабрим охир, тоғ тоқатим тоқ.

Сочларимнинг оқи кўп, она,
Душманларнинг доғи кўп, она,
Юз-кўзимда кулгу ўйилган,
Бу кулгунинг оҳи кўп, она.

Болам дейсиз, мен болам дейман,
Соғ бўлгин сен аввалам дейсиз.
Топганимда юмшоқ нон ейман,
Сиз мен учун қаттиқ ғам ейсиэ.

Кафтингизда йўллар мўл, она,
Чизиқчалар бари ҳўл, она,
Ариқларни суғордингизми?
Сувга тўла ўнгу сўл, она.

Жим ўлтириб энди Сиз била,
Сўйлашамиз фақат кўз била.
Сўровимни кўзда кўрмай деб
Бағрингизга босасиз ҳадеб.

ОНАНГГА ХАТ ЁЗДИНГМИ?

Ай, ақлдан оздингми?
Чумолини босдингми?
Кўнглинг тўлиб кетганда,
Онангга хат ёздингми?

Йўллар кенг, йўллар тордир,
Чин ҳамроҳинг озордир.
Фамнинг адоғи бордир,
Онангга хат ёздингми?

Пул ёпишган қўлингга,
Гул ёзиқ ўнг-сўлингга,
Муштоқ боққан йўлингга —
Онангга хат ёздингми?

Тўкиб турли таомни,
Тўлғаздинг дастурхонни.
Ушатган қора нонни
Онангга хат ёздингми?

От етмаса той етган,
Сенга лоймас, мой етган.
Ёшин кулиб беркитган
Онангга хат ёздинг-ми?

Уст-бошинг-ку ялтироқ,
Е, тўним, е, е кўпроқ,
Кўйлагида бор ямоқ,
Онангга хат ёздингми?

БУҒУНИНГ ВАТАНИ

Буғунинг кўзлари шаҳлодир,
Кўзида акс этар манзиллар.
Буғунинг Ватани танҳодир,
Кўзида айланар фаслар.

Нигоҳида тун-кун бамисол
Алмашади меҳр ва ҳадик.
Кўзларида поёнсиз хаёл,
Чўққиларга чиқиб борар тик.

Тошнинг кафти унга майиндир.
Буғунинг оёғин ялар тош.
Буғунинг нигоҳи ҳазиндир,
Чўққи нурад — ягона сирдош.

Кифтида кун кўтарган чўққи,
Чўқди, кўчди — уни ютди жар.
Ўчиб борар юксаклик чўғи,
Буғунинг кўзлари жовдирар.

Бу кўзларда ҳасрат бор тоғдай,
Тоғлар нурад, нурамас ҳасрат.
Озар тоқат, озар-да тоғлар,
Буюклашар бу ҳасрат фақат.

Кўзлари кенгайган мунг, ғамдан,
Жиловлаган кўз ёш сойини.
Бош олиб кетсаю пастқамдан,
Чўққиларда чопса тойиниб.

Буғунинг кўзлари шаҳлодир,
Исён қилар унда соғинч-ўт.
Буғунинг Ватани танҳодир —
Кўксини қуёшга берган юрт.

МЕН ЭЛЧИ БЎЛАМАН АНТАРКТИДАГА

Мен элчи бўламан Антарктидага,
Сўйлашаман оппоқ айиқлар билан.
Бўйнимни эгмайман ҳеч беҳудага,
Душманлар келолмас қайиқлар билан.

Чегараси муздан Антарктиданинг,
Ёлғон ният билан киролмас ҳеч ким.
Йўлини муз тўсар ҳар бир тўданинг,
Дахлсиздир бунда ташим-да, ичим.

Бунда гуллар ўсмас тикан сиёқлик,
Бунда йўл бўлинмас айри томон.
Тўрт фасл эгнида кийими оқлик,
Оёқ чалиш баҳси бўлмас ҳеч қачон.

Тўда-тўда бўлиб бировни йиқмоқ,
Бурчакка тиқоққа қурмаслар режа.
Бунда қора — қора, оқ эса, оппоқ,
Бунда кундузингни қилмаслар кеча.

Бўйнимга боғланган оппоқ эркинлик,
Тортаман минг йиллик наъраларини.
Кўзларимга тамом жойлашар кенглик,
Совуққа тоблайман яраларимни.

Мен мухтор элчидан, бахтиёр элчи,
Қор қуш мисол қўнар қўндоқ — муртимга.
Биламан бўронлар тилин, мен — тилчи,
Бир зумда қайтаман юрак — юртимга.

Мен элчи бўламан Антарктидага,
Оқликка боқаман жуфт кўзим билан.
Ўзимга эгаман, сўзимга эга,
Зериксам сўзлашгум бир ўзим билан.

* * *

Тошлар юмшоқ дафтарим,
Бармоқ-ла ўйиб ёздим.
Қаддим зол, долдир, ғайин
Бошимни қўйиб ёздим.

Бармоғимга тегди нун,
Қўлимни боғлади кеф.
Бобом минг йиллар бурун
Ёзган эканлар жим деб.

* * *

Ўттиз йил яшадим кунга талпиниб,
Кўксимга ботди ул бевафо кунлар.
Менинг саволимдан нурлари синиб,
Кундузимни қуршар бешафқат тунлар.

Башарамга михлаб шодлик суратин,
Юртдай кенг юзимга кулгу ўтқаздим.
Чўнг тоғ, тўнг тоғ тўққиз бор букмас қаддин,
Тунд тоққа тикилиб, куннин ўтқаздим.

Ҳазрати Навоий тирилик нечун
Гуллар қўймас азим ҳайкал пойига?
Шоҳ ҳақда битилди қасида тўкин,
Шеър — қўлга, оёққа, ҳамма жойига.

Бир шеър куйдиради менинг бўғзимни,
Шеър келар, тил келмас, айта олмасман.
Ёт сўзларга қурбон қилдим кўксимни,
Томоққа тиқилган бир шеър, бир Ватан.

Бир шеърки, узун — қўл, елкалари кенг,
Ҳар сўзин тоблайман қадимий чўққа.
Омин! Оғриқ билан никоҳландим мен,
Мен вафо қиламан фақат оғриққа.

* * *

Кун ботди, нур изи олмада,
Офтоб нурун йиғиб олмади.
Ол-ол бўлсин, ҳей, ҳалол бўлсин,
Нур ўраган оғоч қомати.

Оқшом тушди, оппоқ шом тушди,
Қиз бошига юмшоқ том тушди.
Дукуллади боғнинг кўкраги,
Олма пишиб ёки хом тушди.

Япроқларни ўпиб кетди кун,
Тоғ ортига ўтиб кетди кун.
Нурлар беун қўл силтадилар,
Дардин ичга ютиб кетди кун.

Оппоқ шомда оқ экан чирой,
Айри шохга келиб қўнди ой.
Кун ботганми олма бетида?
Қизаради офтоб ўпган жой.

**ГИЁҲ БЎЛИБ
КЎКАРДИМ**

ЎЗИНИ ИЗЛАЁТГАН ОДАМ

Билмадим, қайга кетдинг,
Юлдуз ё ойга кетдинг?
Тугатмай сўзларимни,
Кўзларингни беркитдинг.

Кўзим очиб-ёпаман,
Тўрт тарафга чопаман.
Еру кўқдан барибир
Сени излаб топаман.

Воз кечишга шаймидинг,
Йўқ ё ҳа деб айтмадинг.
Яна қайта кун чиқди,
Сен ортингга қайтмадинг.

Гиёҳга эгиламан,
Тоғ келса, тик келаман.
Тўрт ёқдан топмай энди
Осмонга тикиламан.

ОҒОЧ

Оғочларга келар ҳавасим,
Тегиб-тегмай ҳали нафасим,
Тилла тўкар-олтинранг баргни,
Она-Ерга тўлайди қарзин.

Томиридан узар япроқни,
Оғриси-да чиқармас оҳни.
Оғоч бўлсам эди-қаримсиқ,
Кекса тутдай тўксам гуноҳни.

ИНИМ

Ай, дарахт кесаётган,
Болтанг тегар калламга.
Оёққа арра ботган,
Чақа тошди танамга.

Барглар синди жаранглаб,
Қилт этмади заранг қалб.
Саловот айтмас энди
Тилла сурма сурган лаб.

Тўкилар кўклам сочи,
Кўтаргунча кўнглимни.
Овчи, оғоч овловчи,
Сен йиқитдинг инимни.

* * *

Кун чиқишин кутар гиёҳлар
Юзларини чайиб шабнамга.
Баргин босган рутубат, доғлар,
Таслим бўлар бир ҳовуч намга.

Фусл қилган кексайган чинор,
Совқотгандан зириллар ниҳол.
Ким тоғларга сув сепган наҳор,
Ерни ўпар салқин, нам шамол.

Тўрт томонда бир соғинч зухур,
Шудринг бармоқ ботирар тошга.
Кир бўлмасин юзинг ўпган нур,
Таҳоратсиз боқма қуёшга!

ЮРАК МАШҒУЛОТИ

Юрак, юрак, қисдими кўйлак,
Тор келдими панжара-кўкрак?
Ихтиёринг тортдими кўкка
Ҳар ён кулиб термулган гўдак?

Кўкни яёв кезган болакай,
Нур-ла музни эзган болакай,
Тонгга муштоқ уйғоқлигимни
Кўнгли билан сезган болакай,

Кун нуридир юрак таоми,
Хуш сингийди қайноқ саломи.
Эгилганда қуёш саждага,
Юрак ёнар — куннинг давоми.

* * *

Мен гадоман, буюк ишқда адоман,
Қувласангиз, дарвозада пайдоман,
Минг йилдирки яёв кезган садоман,
Дунё эмас, дуо беринг, одамлар.

Осмондаги юлдузлардан кўп дардим,
Тош устида гиёҳ бўлиб кўкардим,
Хуш-хуш насим эсса, бошим кўтардим,
Дунё эмас, дуо беринг, одамлар.

Одам тафтин фақат одам олади,
Ким хуржунга дуо, савоб солади,
Соврилади дунё, дуо қолади,
Дунё эмас, дуо беринг, одамлар.

Бир курсоқ деб кимлар сарсон-саргардон,
Дунё — бозор, ёлгон — қиммат, чин — арзон,
Менга етар онам ёпган бугдой нон,
Дунё эмас, дуо беринг, одамлар.

Соғинаман қўли қадоқ синглимни,
Эслаб опам, эгачимни, мунглимни,
Тиклаб қўйинг тупроқ бўлган кўнглимни,
Дунё эмас, дуо беринг, одамлар.

МЎМИН ОДАМ

Орқасига юрувчи одам,
Кўрмай туриб, кўргувчи одам.
Бевақт сўлган чечакка йиглаб,
Тепасида тургувчи одам.

Англаб-англаб, англамади у,
Минг хил тусда рангламади у,
Қалдироқлар жаранглар ичда,
Янграб-янграб, янграмади у.

Чиқармади бир нафасини,
Кенглик билди тан қафасини,
Соясида ўсарди майса,
Босгани йўқ кўланкасини.

Танглайга тил тегиб бақирар,
Кўзларида дарё ҳайқирар.
Ел тилида, майса тилида
Унсизгина азон чақирар.

Райҳон иси тушар изига,
«Лом», «мим» ҳарфи тегар кўзига.
Юксалади эгилган сайин,
Юзин босар майса юзига.

Салотида буюк ҳаловат,
Сочдан тирноқ қадарлик сабот.
Қанча майса ўсса Ер узра,
Қайтаради шунча саловот.

Ипак тилда ипақдай номлар,
Тўрт томонни забт этган томлар,
Сомон йўли эмас, кўқдаги —
Мўмин одам айтган саломлар.

* * *

Кўзларимни олди бу дунё,
Минг нағмага солди бу дунё.
Дунё, дунё деганлар кетди,
Ўз жойида қолди бу дунё.

Кўрдим — тилла нопок бўйнида,
Устоз ёрин шогирд қўйнида.
Жон бергувчи қўғирчоқлармиз
Иблис-лаъин бад ўйинида.

Лабдан болдай томар ёлгонлар,
Алмашади тун билан тонлар.
Англамасдан ўтиб кетамиз
Ким яхши-ю, кимлар ёмонлар.

Остимизда инграр ҳақиқат,
Кўрмиз, кармиз, бегона шафқат.
Дунё деймиз, кўнгил рўйхатин
Охирида қолар охират.

ЧЕЧАК

Покиза кийимда туғилган чечак,
Кулиб термуласан барчага бирдак.
Билмайсанки, гулни узгувчилар бор,
Эзгувчилар бордир ғижимлаярак.

Сен учун бўм-бўшдир кўнгиллар тўри,
Бошингдан ўргилар булбул чуғури.
Сенга тикилмакка уяламан, гул,
Кир қилмасмикин деб кўзимнинг нури.

ТАКАББУР

Ҳай, ҳай дедим, ҳай дедим,
Сиз ақлга бой дедим.
Тепангизда ой дедим,
Бизга сийлов лой дедим.

Сеҳрлисиз, сирлисиз,
Такаббур, кибрлисиз.
Тамиз осмон, тоза ер
Узра мунча кирлисиз.

Манглайдами бурнингиз,
Оёгингиз кўрингиз.
Малакларнинг жойи — бўш,
Ерда сизнинг ўрнингиз.

Бўйин ғўдайиб толган,
Шайтонми миниб олган.
Кўкка етмас бу одам,
Ердан узилиб қолган.

ДУНЁ БОЗОРИДА

Дунё бозорида пуллаб гуноҳни,
Қора, қизил рангга бўярлар оқни.
Ҳар нарса сотилар, ҳар кас топилар,
Арзимас чақага сотарлар тоғни.

Кўксингга инмасми инсофнинг уни,
Ақчага алмашдинг оппоқ туйғуни.
Молсотар, тансотар, ватансотарлар,
Ҳеч нарса сотилмас қиёмат куни.

Навоий шеър битган имлони сотдинг,
Онанг алла айтган навони сотдинг.
Ҳавони, дуони — кўтарасига
Еру кўкни сотдинг, худони сотдинг.

Савобни гуноҳга алмашган ўзинг,
Оқ-қорани билмай адашган ўзинг.
Бозор ёпилади, нарх-наво синар,
Тилинг тавба деса, чиқмайди сўзинг.

* * *

От арпани хуш кўрар,
Отлиқ ўзин қуш кўрар,
Йўрға минган йигитни
Не сулувлар туш кўрар.

Юлдузга йўртар тулпор,
Қўл силкиб ўтлар қатор,
От ҳорар, йўллар борар,
Чавандозда ихтиёр.

От ирғишлар осмонга,
Ғубор ёпишар сонга.
Отда ортга қайтиш йўқ
Етмагунча маконга.

Гўрўглибек минган от
Авазга бўлган қанот.
Аждодлар отдан инса,
Тулпорга минар авлод.

Қулаб тушар иморат,
От қарир, чўкар сарҳад.
Куну тун тиниқлашар
Ота ўргатган оят.

СУЛТОН УВАЙС ҚАБРИСТОНИДА

Она, йўлнинг қораси кўп,
Ёвнинг фитна, чораси кўп.
Тоқ оғочман яйдоқликда,
Душманам мўл, яшар тўп-тўп.

Қора қушлар ўққа ўхшар,
Хунук саси дўққа ўхшар.
Ёғий ўқли, от-жабдуқли,
Ҳатто бир дўст йўққа ўхшар.

Томиримда дов қон уйғоқ,
Лабда дуо, имкон уйғоқ,
Гуноҳ қилдим, она, яна
Боқсин дея менга Аллоҳ.

Дуолар ҳам толадими?
Ярим йўлда қоладими?
Она ўлса, дуосини
Тутиб гўрга соладими?

Йўлда сўлган тоқ дарахтман,
Дўл, яшиндан лол, карахтман.
Қабарганча шохда куртак
Дуо бўлар буюк аҳддан.

Султон Увайс қабристони,
Отам, онам чин макони,
Мен «Ёсин»ни ўқиб сездим
Томиримда тамиз-қонни.

Шошдан бордим дуо сари,
Салом, тупроқ, онам қабри.
Дуодан ҳеч тортмайди қўл
Пешқўрғоннинг дарахтлари.

* * *

Тўхта ачам қилганда дуо,
Қўлин очар эди соатлаб.
Оғзидан мўл томар илтижо,
Тилак тилар гўё мингта лаб.

Тўлиб кетса кафтимга чарчоқ,
Ичда дуо тугасин дердим.
Бувим дерди: «Йўлинг бўлсин оқ»,
Кафтларида дуо лиммо-лим.

Кўкка ўрлар олтин оятлар,
Ерда туриб қулоқ солмабман.
Очиқ эди дуо лим кафтлар,
Мен юзимни босиб олмабман.

САЛИМАБИБИ

Осмону фалакка йўлаб мактублар,
Кафтида лим тўла дуо тутиблар,
Нафас тугаб қолса, оят ютиблар,
Тўққиз ой, тўққиз кун ҳадя кутиблар,
Шабнамга юз чайган Салимабиби,
Тонгга оқ бўяган Салимабиби.

Онами, ёнами, нола янами?
Кўнглида бир, ўн, минг мунг тўлғонами?
Сочига илождай оқ чулғонами?
Ҳирот хилхонами ё гулхонами?
Туркий алла айтган Салимабиби?
Шоҳбайтда қайд этган Салимабиби.

Турон, Туркистоннинг кўксида ситам,
Мунги чўнг, уни гунг, кўнгли тўла гам,
Самарқанддан кетди темурийлар ҳам,
Сўздан юмшар бешик кесакиси ҳам,
Кўнглида андиша Салимабиби,
Жонсарак ҳамиша Салимабиби.

Шам битар, йилтирар икки қорачиқ,
Она ой-юлдуз-ла тиллашар очиқ,
Аччиқ, сочлар сочиқ, юздан нур қочиқ,
Мунглуғ кўнгил аро тик турар санчиқ,
Манглайи тузлими Салимабиби?
Ойлик, юлдузлими Салимабиби?

Ҳиротда Фиротга минар бир йигит,
Майдонда толеин синар бир йигит.
Сўз майдони гавго, бу шудгор жимит,
Гавҳарлар теради сўзчи жилдма-жилд,

Ўнг келарми тушлар Салимабиби?
Тушида қуш ушлар Салимабиби?

Гўдак алла билан эмган оппоқ сут,
Юзига томчилар суюқ-суюқ ўт,
Тун ярим, кун ярим, алла доим бут,
Бешиқдан бошланган кенглик — Туронюрт,
Кўнгил ҳамхонаси — Салимабиби,
Навоийнинг онаси — Салимабиби.

ФИЛ ЎТДИ

Қил ўтмасди ўртадан,
Ой маҳлиё — ўртаган.
Кун ўргилган бош узра,
Совуқчилик ўпмаган.

Орамиздан қил ўтди,
Қил ортидан фил ўтди,
Ўтди қишлоқ, шаҳарлар,
Ўртадан ўн йил ўтди.

Ўртадан ўтди бир гап,
Гапни гап қўйди тергаб,
Сен ҳам, мен ҳам билмаймиз
Ким биринчи очди лаб.

Орамизда тўсиқ бор,
Ўсган қалин ўрмонзор.
Юз йил ўтса қуламас
Ўртада ҳитой девор.

ТИКАННИНГ ГУЛИ

Кўнгиллар элчисисан,
Хуш ранглар тилчисисан.
Исмисан гўзалларнинг,
Жаннат боғин исисан.

Қучоқ гул, бир қучоқ гул,
Қизил гул, кўк гул, оқ гул,
Тикони юмшоқ ботар,
Дунё сенга муштоқ, гул.

Гул-чечаклар чопади,
Ранглар кўзинг ёпади.
Гулга илинган кўнгил,
Тиканда гул топади.

Ким гулга кўнгил ёрар,
Ўз-ўзига ёлворар.
Чин ошиққа мунг очиқ,
Тоқ гул ортидан борар.

НОК ОҒОЧИ

Нок шохи ларзон-ларзон,
Ел елар сарсон-сарсон,
Мева кўзга суртилар,
Оғочи арзон-арзон.

Нокнинг шохи қайрилди.
Йўлларимиз айрилди.
Ҳар хил ёққа кетамиз,
Хайр тилайлик, хайр энди.

Дарахтга ким тош отар,
Фаш отса, ёмон ботар.
Хуштори кўп меванинг,
Сархилин қуртлар тотар.

Айни аср ониди,
Дарахт ости, ёнида
Муслимга тош нок тегди
Сажда қилётганида.

Оғочни ел букади,
Чўқар, сабри тугади.
Барглари бутдир дарахт,
Мевасини тўкади.

НАФАРМОН

Сен офтобнинг чечаги,
Сен, оймома эртаги,
Кўрмасдан кўнгил тушди,
Сен — гуллар келинчаги.

Фармон берсанг, нафармон,
Сени излаб топарман,
Топгунимча юзингдан
Хаёлимда ўпарман.

Муштоқ бўлдим исингга,
Хуш бичиминг, жисмингга.
Бўйсунаман, тобеман,
Фармонингга, исмингга.

Дилда соғинч гуллайди,
Севинч баргни хўллайди,
Ҳар ёққа чечак исин —
Элчисини йўллайди.

ТЎЛГАН БУЛОҚ

Гул очилиб, гул сўларкан-да,
Булоқ қариб, тош гулларкан-да.
Тўхтамайди айланишдан Ер,
Бўлмаганга ҳам бўларкан-да.

Виқорли тоғ қадин букади,
Сойга тош чуқурроқ чўкади,
Куз келмай, нок мева тўкади,
Ҳаммаси тугади, тугади.

Мен тўхтадим, кетиб қолди кун,
Олатоққа етиб қолди кун.
Тўймадим, кундузга тўймадим,
Кундузнинг отаси толди кун.

Совурилди соврин шамолга,
Тоғдай армон сиғар хаёлга.
Ундов эдинг, эгилма, суян
Қайрағочга — қари саволга.

КАЛАВА

Калаваси учин йўқотган одам,
Калласин йўқотдим деб азиятчи.
Тунда тун, кундузи қоронғу олам,
Ўн, юз, минг қуёшдан ёришмас ичи.

Қарс-қарс урилади тошёстикқа бош,
Темирдай қисади эгнида ипак.
Киприклар жаранглар тегса томчи ёш,
Минг йиллик қамоққа маҳкума юрак.

У ўтқазган терак — ўсар алифлар,
Нурлар ўпган ажин — мусибат изи,
Тупроққа жо бўлди не буюк, алплар,
Боқсанг, тепададир дарахт идизи.

Япроқ чапагидан қалтирар сочлар,
Санчилади сочи товонигача.
Хазон бўлган кибр, ер бўлган тожлар
Увиллар шомдан тонг, тонгдан шомгача.

У қаттиқ гижимлар суст оққан қонни,
Ерга қараса — чоҳ, кўкка боқса — чоҳ.
Кўрар, фарқи йўқ Ер билан осмоннинг,
Тилидан учар бир сўз — астаффуриллоҳ.

Бирдан томирлари бир-бир кенгайиб,
Жаранглаб ёндими кўнглида чироқ?
Ал-Аввал, Ал-Охир нурни мўл ёйиб,
Тоқ сўз экан бу шоҳ сўз — астаффуриллоҳ.

БАЛИҚҶА АЙТДИМ

Кенгфеъликка кенг дунё,
Кўк — ёқа, Ер — енг дунё,
Тораяди, қораяр
Қорачиққа тенг дунё.

Кўнглимда кўнглим йиғлар,
Минг йиллик мунгим йиғлар.
Ойнажомга тикилсам,
Рақсга тушар балиқлар.

Холиққа айтдим дардим,
Балиққа айтдим дардим,
Тингламаса айиқлар,
Лойиққа айтдим дардим.

Дардли дил оғриғи хуш,
Олқишдан ёв тиғи хуш,
Ер устидаги дўстан
Сув ости балиғи хуш.

ҶИЗ БОЛА

Бошда сукут рўмоли,
Кўзда равшан саволи,
Рўмол ҳар попугига
Боғлиқ минг-минг хаёли.

Ажиб-ажаб манзара,
Тошар-шошар шаршара,
Кўнглини билмоқ бўлсанг,
Шаршара тараф қара.

Қизиқ-да, қизиқ қизлар,
Кўзлар қирмиз, қизарар,
Ўпич олмоққа сапчиб,
Сувлар тизлаб, бўзарар.

Сувлар оқиб-оқарлар,
Соҳилга суқ боқарлар,
Бўса олмай маст сувлар
Қирғоққа гул тақарлар.

* * *

Булутлар пастладилар,
Чақмоқлар қасдладилар,
Мен ўтқазган чечакни
Ер билан ростладилар.

Гиёҳлар чалар чапак,
Бўйини тиклар чечак,
Гулнинг мўл иси эсиб,
Тўрт томонни олажак.

Тугилар шамол мушти,
Чечак қасдига тушди.
Гиёҳнинг япроқлари
Тупроқ билан қовушди.

Ёнар яшин чўғидан,
Қулар шамол ўқидан,
Бир кун униб чиқар гул
Тўкилган уруғидан.

* * *

Ҳар лаҳза сабоқли,
Кун қора, тун оқли,
Нурга муҳтож бўлсанг,
Кун нури саноқли.

Бир кам дунё десанг,
Ўн кам, юз кам экан.
Дол, золдай эгилсанг,
Алиф сўз ғам экан.

Кўкда булут-ташвиш,
Куз келмай барг сарғиш,
Зил экан йигитнинг
Кифтига тушса иш.

Вақт чопар, замон зиқ,
Қувонч нам, дард ортиқ.
Дунёда содиқ дўст
Юрак тўла оғриқ.

ОЛМАНИНГ ОРЗУЛАРИ

Бу йил олма мева тугмади,
Илдизлар ҳам тупроққа эмас,
Хижолатга ўтқазилгандир,
Дарахт қадди баланд, қадри паст.

Ғуж-ғуж мева туккан дарахтлар,
Кўкраклари осилган... очиқ
Япроқларин шамол варақлаб,
Бу дарахтни ўпади аччиқ.

Ухламайди дарахт тун бўйи,
Рўй берсаю битта мўъжиза —
Шохлардаги юз минг япроқлар
Айлансайди... олмага... юзта.

Мўъжиза рўй бермас... тонг отар...
Дарахт бедор келгуси тунда
Орзу қилар, сонсиз япроқлар
Айлансайди... олмага... ўнта.

Кунлар ботар, ботар тунлар ҳам,
Орзу ботмас фақат дарахтда
Кеч куз... япроқ тўкмас у... барглар...
Айлансайди... олмага... битта.

УЧИНЧИ ОДАМ

Елкамизга қўнса ғам,
Иккимиз кўрдик баҳам.
Биз томонга рўбарў
Келар учинчи одам.

Йўлнинг икки чети бор,
Юзнинг икки бети бор,
Учинчи одам келар,
Унинг не нияти бор?

Қушда қанот жуфт бўлар,
Тирик жонзот жуфт бўлар,
Қўша-қўш бошлар оша
Кун айланиб, ўргилар.

Учинчининг ўчи бор,
Айиргувчи кучи бор.
Бир бўлсак, учинчи шахс
Нари кетмоқ бурчи бор.

* * *

Боғчага гул эқдим қилганда савоб,
Алаф ўтқаздим ҳар гуноҳ қилган кун.
Устига дасталаб нур сочди офтоб,
Гиёҳлар сув ичиб ўсдилар дуркун.

Бир куни боғчага қараган чоғим,
Терақдай-терақдай ўсибди ҳар ўт.
Кўкка етиб қолган алаф — гуноҳим,
Оёғим остида гул юзи шувит.

Кесмоқ бўлиб эдим гуноҳ оғочин,
Пўлат тиши синди арранинг ҳатто.
Ён-ён, гуноҳ, савоб уруғин сочиб,
Қўш гуноҳ қилибман, энг буюк хато.

**ТОПИБ-ТОПИБ
ЎЗИМНИ**

ОНАМ ХОТИРАСИГА

Бомдод чоғи уйғотгил, она,
Чимчилагил икки юзимдан.
Ҳаёт ўқдир, йўқдир ҳамхона,
Уйқу оқиб тушсин кўзимдан.

Қўлларимга жон кирсин аввал,
Тақдир лавҳи ўйилган кафтга.
Ўз бошимни силашга маҳтал
Қўлларимни чўздим соатга.

Уйқу гўзал, тушимда яна
Дўстлар билан бахтиёрмиз хўб.
Уйғонганда тўхтар тантана,
Душманларим юлдуздан ҳам кўп.

Ланж гавдамни кундуз кўтариб,
Юз бор, минг бор эгмоғлигим шарт.
Она, тушда қўйгил йўталиб,
Мардлар ўлиб, кўпайди номард.

Яёв қолдим, номардлар отда,
Йўллар йўлсиз, боши берк, чалкаш.
Уйғотдингми, она, бомдодда,
Тонгга етдим сочингга ўхшаш.

ДУШМАНИНГ МАРД БЎЛСИН

Минг йиллик чинорнинг тўни гард экан,
Бош урсанг, тошларнинг ичи дард экан.
Тоқ калланг кесмоққа тўқсон қилич шай,
Онг дарёсин ичган дўст номард экан.

Тоғни бир сўз ила бўлади йиқса,
Ер-осмон ёлгоннинг бўғзига сиғса.
Алам қилар экан, ғам тилар экан,
Алам, алам — душман ҳам номард чиқса.

Дарёнинг номи бор, дарёлиги йўқ,
Дунёсизнинг икки дунёлиги йўқ.
Бош тикласанг тегар осмон шифтига,
Эски тўнли кўкнинг самолиги йўқ.

Ёлгон сўз кўйлаги ипақдан экан,
Чин сўзликнинг нони кепакдан экан,
Ҳақиқат синмайди эгилган билан
Деган ақидалар эртақдан экан.

Ўнг кўзинг чап кўзга дов чиқса ёмон,
Тилинга ўз тишинг ғов чиқса ёмон.
Ёвларинг мўл бўлсин, дўстинг бўлмасин,
Ёмон, ёмон, дўстинг ёв чиқса ёмон!

* * *

— Ай ғоз одам, ғоз одам!
Ғозий-да, дароз одам,
Англа, тумонат аро
Одам аро оз одам.

Йўғон эди билаклар,
Чаққон эди тилаклар,
Ниятнинг манглайи қон,
Ёлғон эди эртақлар.

Бўйлари мирзатерак,
Ўйлари уйдан юксак,
Тоғдай гавданг нурабди,
Чўкибди чўққи-кўкрак.

Бир пайт кўкка қадалган
Кўзинг кўқдан хат олган.
Бургутқарашинг қани!
Кўзда бир ип нур қолган.

Ай, тик туриб қулаган,
Сочида оқ мўллаган,
Қайси ёв йиқди сени,
Қай бир тадбир қўллаган.

— Ёвлиқдир ёғий иши,
Мардга ўтмас ёв тиши,
Ғоз қаддимни буктирди,
Чўктирди дўст қилмиши!

ОТАМ ҚАБРИ ЁНИДА

Ер депсинган эй йигит,
Сенга нима дей, йигит?
Майсалар — тупроқ дарди,
Остида йигит марди.
Кўмилган, тупроқ бўлган,
У ҳам кўкни кўзларди.

Ер депсинган эй йигит,
Сенга нима дей, йигит?
Ул эр тоғни кўчирган,
Ёв номини ўчирган.
Тунлар кўзи тушганда,
Юлдузларни учирган.

Ер депсинган эй йигит,
Сенга нима дей, йигит?
Кўз кунга ини эди,
Боқса ёв синиб эди.
Тик қараса тик қуёш,
Тутилиб, тиниб эди.

Ер депсинган эй йигит.
Сенга нима дей, йигит?
Бўйласанг, яқин — осмон,
Сўйласанг, тилинг — равон,
Тўрт томонга чорлайди
Томирингда оққан қон.

Ер депсинган эй йигит.
Сенга нима дей, йигит.
Ул зот отам бўлади,
Сенинг каттанг бўлади.
Мен, сенга қолдиргани —
Буюк Ватан бўлади.

* * *

Мен онамни тушда кўрган кун,
Кирибман мен онам тушига.
Онам эгни эди кўп юпун,
Қулоқ тутдим ипак товшига.

Қишлоғимга бордим шаҳардан,
Юзида қовушиб ёш ва тер —
«Нон ёпгандим сенга саҳардан,
Тушимдан чиқдинг-ку, ўғлим» дер.

«Тушда кўрдим, оҳорли тўнинг
Қутлуғ бўлсин» — ният тилаган.
Гар онамнинг либоси юпун,
Соғинчин кийими тилладан.

ОНАМНИ ЭСЛАБ

Ватанини кимки йўқотди,
Суянмоққа йўқ орқатоғи.
Оёққа тош, кўзга нур ботди,
Ватан экан онам қучоғи.

Таъқиб қилар лак-лак ёв кўзлар,
Бошдан бошлаб босар тош сўзлар,
Юрак юм-юм, унсиз минг бўзлар,
Ватан экан онам қучоғи.

Онанг бўлса, дуоси қўллар,
Дуо олсанг, ўнг бўлар сўллар,
Онанг ёққа элтмас бу йўллар,
Ватан экан онам қучоғи.

Бу кенг дунё асли тор экан.
Ҳар бозорда озор бор экан,
Суянчинг бор, тинчинг ёр экан,
Ватан экан онам қучоғи.

Эш йўқ, хешинг фақат осмонда,
Ёв бир, икки, ҳар тўрт томонда,
Кунлар яёв кечар армонда,
Ватан экан онам қучоғи.

Ғамхонада ҳамхона оҳдир,
Онасиизга текис йўл чоҳдир,
Онаси бор одам подшоҳдир,
Ватан экан онам қучоғи.

СИНГЛИМ МАЪРИФАТГА

Боғлар оға-сингилни нафас,
Расулиллоҳ қилдиларким лутф —
Буғдойзорни босиб оғаси
Ҳақли — борса сингил ёқ ўтиб.

Орамизда олтин бошоқлар
Яратганга тасбеҳ айтар мўл.
Буғдойзорнинг четида тоғлар,
Ўтмоқ мушкул, ўнг-сўлда йўқ йўл.

Ҳар бир донга бир хона қуриб,
Бошин кўкка кўтартирган ким?
Ҳар бошоқни боғлар кунга ип,
Нурга қилар буғдойзор таъзим.

Ерда унган буғдой севинч-ла
Хув осмонга илдин отган.
Буғдойзорда нур ўпичи-ла
Донни кўрдим қизараётган.

Қоришади бошоқлар саси
Ўранганча ол, олтин бахтга.
Нафасинга тегар нафаси,
Айланар ҳар буғдой дарахтга.

Бошоқдаги буғдойни санаб,
Зикр қилдим минг, ўн минг, сон минг.
Қаюм дедим, Ҳай дедим саннаб,
Қучоғимга бош урди синглим.

Чўзилганча дала Ҳаййу Хув,
Ўз жойида қойим кекса тоғ.
Синглим, мунглим, келдингми учиб,
Синмабди-ку бирорта бошоқ!

ОТАМНИНГ ОТИ

Ер-кўк аро силкиндим,
Гоҳ тош синди, гоҳо мен синдим,
Отамдан қолган отга
Бешиқдан тушгач, миндим.

Чув-чув, отим, чув дедим,
Оқ булутни қув дедим.
Чўзилган дарё эмас,
Кўлмаккина сув дедим.

Ўт чақнар туёғидан,
Ел ўпар қулогидан.
Кўз юмиб-очгунча от
Кишнар тоғ у ёғидан.

Тоғдан-тоққа кўчайлик,
Оқ булутни қучайлик.
Ерлаштира ташвишлар,
Отга миниб учайлик.

* * *

Боғ оралаб ёлвораман,
Гул юзига гул ёраман.
Япроғига оят битиб,
Бир қучоқ гул юбораман.

Ораста гул, бир даста гул,
Чанг босибди, шикаста гул.
Чечак баргин ўпар тупроқ,
Бир даста гул, хаста буткул.

Кўнгил тўнғиб қотдингизми,
Гулни йўлга отдингизми?
Меңдан безиб, гиёҳ эзиб,
Гуноҳларга ботдингизми?

Ғижим чечак — кўнглим чўккан,
Юбораман энди тикан.
Териб тикан, бир қарасам,
Сайлаганим гуллар экан.

УЧИНЧИ ҚИТЪА

Юрагимни кемирар шубҳам,
Мунисам, маҳзунам, маҳбубам,
Қарагил, юрагим ярадир,
Орамизда учинчи одам.

Тун ортидан чопади саҳар,
Кунлар тутар шакар ё заҳар.
Ўртамизга ўтирган гина,
Орамизда учинчи шаҳар.

Ишқ аталмиш буюк мамлакат,
Шодлиги кам, азоб юз қават.
Қовушолмас қўлим қўлингта,
Орамизда учинчи давлат.

Тонг отаркан, қотаркан дийда,
Юрак тоқдир, ой, қуёш битта,
Сен Машрикда, мен-чи, Мағрибда,
Орамизда учинчи қитъа.

ИШҚ

Ўзим суйдим, суяман,
Ёниб яна куяман.
Дарё келса, сипқориб,
Тоғни тиш-ла ўяман.

Кўнгил юртин шоҳиман,
Ойсиз тунлар моҳиман.
Кун келмади, мен ёрнинг
Сояси, ҳамроҳиман.

Дард мўл ишқ эртагида,
Бошим болиш тагида.
Билақда куч тугаса,
Куч ўчмас юрагида.

Севги шундай диёрдир,
Дўли, ёмғири бордир.
Қиш чоғида саратон,
Ёзда тўрт томон қордир.

ХАЙРЛАШУВ

Қўл узатсам, тош тегди,
Кипригимга ёш тегди.
Ҳар ёқдан ўрар қибла,
Тўрт деворга бош тегди.

Барин ташлаб кетаман,
Кўнгил ғашлаб кетаман.
Юмшоқ бўлган юрагим
Энди тошлаб кетаман.

Кимсалар ҳасади мўл,
Эса фисқ-фасоди мўл.
Тахтидан йиқилди кун,
Йўлдан чиқиб кетди йўл.

Юк чўқди юрагимга,
Мушт тушди тилагимга.
Бешафқат ростни ташлаб,
Кетаман эртагимга.

ТАРТИБСИЗ КЎК

Кўкда юлдуз бетартиб,
Тун нурга кирин артиб,
Оқлик қорайиб борар,
Жовдирайди ой — ғариб.

Бургут пастлаб учдими?
Алаф гулни қучдими?
Кўчдими шодликларим,
Осмон Ерга тушдими?

Ёмғир кўкка ёғарми?
Сув тепага оқарми?
Мағрибдан чиқиб қуёш
Яна Ғарбга оғарми?

Тоғларда нураб тоқат,
Ортига юрар соат,
Юрагим ташлаб кетди,
Ғашлаб кетди муҳаббат.

НЕВАРАМ ОДИНА ХОТИРАСИГА

Ҳавода наво изи,
Чақалоқ шўх кулгуси
Босар кўкни, гўдақдан
Келади жаннат иси.

Жужуққинам, шўхгинам,
Ташвишлари йўққинам,
Оғзи очиқ эрта-кеч,
Кўнгли асли тўққинам.

Кунни кўп кузатади,
Ойга қўл узатади.
Ёмғир ёғса, камалак —
Ёйга қўл узатади.

Тўхтаганда йиғидан,
Бошлайди қилиғидан.
Мағриб, Машриқ уйғонар
Гўдак қийқириғидан.

* * *

Йўллар ҳадя этаман,
Қўллар ҳадя этаман,
Сочларингнинг тукича
Гуллар ҳадя этаман.

Шинни олиб бераман,
Кунни олиб бераман.
Олиб бераман бирни,
Ўнни олиб бераман.

Ол-ол бўлсин, ол бўлсин,
Гувоҳимиз ой бўлсин,
Кўнгилнинг ёридир мунг,
Хуш оғриққа бой бўлсин.

Нурнинг тиғи ёқар хуш,
Юлдуз учар тиллақуш,
Ишқ юртин асирининг,
Ўнги тушдир, туши туш.

* * *

Кўнглимни мунг қуршаган,
Ўнгимни тун қуршаган,
Вужудимни эгаллаб,
Фашлик кўнглин хушлаган.

Олма оли бор экан,
Дарднинг доли бор экан.
Ерни қўйиб, кўк боқсанг,
Ойнинг холи бор экан.

Ердан ойни излайман,
Кўқдан қайни излайман?
Яхши кунни сансираб,
Ёмонини сизлайман.

Осмон ҳамон осмонда,
Кўнгил қўйган ёмон-да.
Кимлар кўзлар бугдойни,
Бизнинг кўнгил сомонда.

ИШҚ МАЙИ

Йўловчиман, йўлим йўқ,
Соғ томон йўқ, сўлим йўқ.
Тафт йўқ устихонимда,
Буюк дардга ўлим йўқ.

Ёш десам ёмғир экан,
Томчиси оғир экан,
Хоҳишим билан ичдим,
Ишқ майи тахир экан.

Кунга боқиб, тун ичдим,
Оч кўнгилга мунг ичдим.
Билмадим билиб-билиб,
Ичим тилиб хун ичдим.

Тўрт ёғимда йўқ тўрт ёқ,
Ошпоқ тунда йўқ-ку оқ,
Кун суғурди пилигин,
Тўрт ёқда қорачироқ.

* * *

Кўқдан кун боқар, йўқ иссиғи,
Қарғалар сайрамас, йўқ ишқи.
Кезаман, кўксимни эзаман,
Қалб қабри ичра ишқ қўшиғи.

Ким айтди, ким айтди, ким айтди?
Чўзилган қўлларим бўш қайтди.
Суйган бор — шай бўлсин куймакка,
Берк экан муҳаббат сарҳади.

Тикилиб-тикилиб ўтдим мен,
Бир оғиз илиқ сўз кутдим мен
Гул исин ўғирлар шамоллар,
Бағримга тахир чанг ютдим мен.

Чечаксан — кўксида тош ўсган,
Олисда кун ботар, қон қусган,
Орада кўринмас девор бор,
Йўлчимиз, йўлларни ким тўсган?

* * *

Офтобми осмонда қорайган?
Осмонда кўк жойи торайган,
Тўрт ёқда қоп-қора булутлар
Қоронғу сурпасин кенг ёйган.

Сен учун кун чиқар, сен учун,
Қуёш йўқ, сирдош йўқ мен учун.
Тўрт ёққа боқаман, тўрт ёқ йўқ,
Туним тун — зимистон, куним тун.

Суйдингми, куясан боту бот,
Аҳди бор ошиққа бахтдир ёт.
Чопасан, ғам-ташвиш топасан,
Кўзингни ёпасан умрбод.

Бахтиёр бўлмагай суйганлар,
Кўкдан қор ёғса-да куйганлар.
Ошиқлар — англамай йўлига
Ўз қўли билан жар уйганлар.

* * *

Хайр дедингиз, хайр, хайр-а,
Тақдир йўлни қайирар,
Ким бўлди димоғимдан
Нафасимни айирар.

Сиз кетдингиз хўш-хўш-хўш,
Тўрт томон бўш, дунё бўш,
Кўнгил қуши булутга
Хушсизгина урар тўш.

Осмон, осмон ўшами?
Ой, юлдузга гўшами?
Сирдош юлдуз, тош юлдуз
Кўнгил сўраб тушами?

Сиз кетдингиз тўрт ёққа,
Мени қамаб фироққа,
Осмон қаттиқ, Ер қаттиқ,
Дардим кўмдим тупроққа.

* * *

Қайси чўлнинг Қайси бор,
Ўша йўлнинг файзи бор.
Қайси юртнинг Қайси йўқ,
Ҳавоси йўқ, файзи йўқ,

Ишқ аҳли қўшиқ айтса,
Ер-кўк қўшилиб айтар.
Бу дунёдан Қайс қайтса,
Ҳаводан нафас қайтар.

Қайсининг қайсардир саси,
Ўқир мағрур оятин.
Овози озгин, ҳазин,
Тўқир ишқ ривоятин.

Бу дунёда мазор кўп,
Ҳақ деганга озор кўп.
Ўзни билиб фаришта,
Бизга гуноҳ ёзар кўп.

Гар бўлмаса мажнунлар,
Сўлар эди мамнунлар.
Оҳ-ла оқармас тунлар,
Келмас-ку оппоқ кунлар.

Қайсники қайси қабр?
Фасли ишқ бир хуш жабр.
Қайсга гўр қазилмаган,
Асли, биз Қайсмиз, ахир.

ДАДАМНИНГ КЎЗЛАРИ

Катта-катта дадамнинг кўзи,
Бу кўзларда собит қатъият.
Кўз косасин қирғоғин бузиб
Чиқиб келар қорачиқ — даъват.

Кўзи билан тинглайди дадам,
Қовушмайди тилим ёлғонга.
Кўзин нури туну кун бардам,
Ҳар қараши сабоқ ўғлонга.

Кўз дер:»Ростга ёр гар ҳар киши,
Ҳам бўлмагай бош ҳамда кўзи».
Таъқиб қилар изимдан тушиб,
Гўё кўздан иборат юзи.

Зулмат ўраб олганда йўлим,
Кундуз томон йўллар бу кўзлар.
Қоронғуга қўл берса қўлим,
Қўлларимни юлар бу кўзлар.

Бу кўзларнинг ёруғ паноҳи
Кенг очикдир ўғлон — умидга.
Ўсдим ота кўзига боқиб,
Кўз қасирлар тобланиб ўтга.

Икки кўзим борар кенгайиб,
Юзим саҳнин эгаллар кўзим.
Ёруғликка нурларин ёйиб,
Юрт томонга йўл олар кўзим.

АВТОПОРТРЕТ

Йиллар юлолмади дилимдан оҳни,
Оҳлар чуқур илдиз отди кўксимга.
Кўзларимга тошдек теккан чироқни
Муштлаб тикдим, зўрлаб ютдим кўзимга.

Кўзларим сойида оқди не тунлар,
Ёруғ хўрсиниқнинг ёпиб йўлини.
Шовқинга кўмилди тип-тиниқ унлар,
Нажот соҳилига чўзиб қўлини.

Ун оқди... тун оқди... оқди... кун оқди,
Иситмади мени — ташна кўкракни.
Бу нимжон нурларни топташ гуноҳдир,
Айбдир ярим йўлда ташлаш юракни.

Қаршимда ҳар оқшом бўлар кўндаланг,
Мен бир пайт кўксидан итарган умид.
Қаттиқ бошни юмшоқ болишга қўйсам,
Оғрий бошлар боши тошга теккан юрт.

Бу олий оғриқни олиб ўзимга,
Мен бузиб бораман итоат уйин.
Борар қуллуқ қилмай энди ҳеч кимга,
Тўним ичидаги терақдай бўйин.

* * *

Орамизга қор тушди,
Кўринмас озор тушди,
Кўнгил совишга кўнган,
Йўлларга мазор тушди.

Тоғми тоғдан ажрашар,
Қора оқдан ажрашар.
Болта тегиб ноилож,
Оғоч боғдан ажрашар.

Биз ажрашдик жимгина,
Кўкда юлдуз лимгина,
Бир юлдуз сўрамади,
Ой қоқмади имгина.

Йўл усти ечиб этик,
Ҳар томон қараб кетдик.
Турли шовқин-суронга
Тўлди кўнгилда кемтик.

Кўришсак-да кўп бора,
Зарра қилмаймиз парво,
Иситай деб орани
Кўкда офтоб овора.

ФАФЛАТ ФУҚАРОСИ

Бу одам кулмаган юз йилдан буён,
Юзига, юз йилки офтоб тегмаган.
Сўзини экмаган ўзига «лодон»,
Гурурин қабрида бошин эгмаган.

Эркини элтмаган қизи, улига,
Ўзи-да этмаган бир бор тазарру.
Бош бурмаган беш минг йиллик йўлига,
Турса ҳам, юрса ҳам кўзида уйқу.

Уйқу уйқаш келар кемтик туйғуга,
Гофилга гул сийлов, орсизга дор ёр.
Кийимсиз, тайинсиз юракка эга,
Фақат бу одамда бурда мурда бор.

Бу одам кундан-кун нураб боради,
Ўчиб борар — кўчиб кўзидаги нур.
Бу тан — кафанда жон мудраб боради,
Йўлида ҳеч нур йўқ, қўлда йўқ томир.

Бу одамнинг миллати йўқ, зоти йўқ,
Элати йўқ, шиддати йўқ, ёди йўқ,
Сонга кирар фақат ўлгач у одам,
Мурдаси турбага қўйилгани дам.

* * *

Сени севдим томир-томиримгача,
Ҳадя қилдим бору йўқ сирымгача.
Дуо-ла юваман тоғ гуноҳларим,
Ҳофизам четида қил кирымгача.

Хотирам чўлига чиқди майсалар,
Саргайган ой, йиллар ортга қайтсалар,
Кўкатлар бетида пинҳон имлони
Ўқиб-да, қалқиб-да, салом айтсалар.

Гиёҳларга кўклик, кўҳлик тилайман,
Офтобнинг нурига кўплик тилайман.
Кун билан хўшлашиб, оқшомга шошиб,
Сўққабош юлдузга тўплик тилайман.

БАҒИШЛОВ

Ҳофизам илдизи олис асрлар,
Хотирамдан ўчмас ола-тасирлар.
Кунтуғардан чиққан хун боласимен,
Кун боласи, унли чўнг боласимен.

Емакка илк бора туз солган бобом,
Юксакка минг бора кўз солган бобом.
Офтоб-ла туғишган аждодларим бор,
Ёлғиз халққа аён имдодларим бор.

Юртим сарҳадида нур соқчи бўлган,
Турк илк бор уй қуриб, чироқчи бўлган.
Алп Эр Тунга бобом, ғолиб шер бобом,
Турк ўлмади, қадди тикланди мудом.

Байроғида ҳамон ой, юлдуз уйғоқ,
Тўққиз минг йилдирки, ўткир кўз уйғоқ.
Турон эдинг, сен тонг эдинг, шон эдинг,
Кўктурк эдинг, кўрк-динг, Туркистон эдинг,

Турк тик бўлган, ёвга чўкка тушмаган,
Олтин тарихингга кўлка тушмаган.
Китобинг йиртилган, тилланг таланган,
Аммо кўкрагингдан инсоф кўчмаган.

Беруний, Фарғоний, Ибн Синолар —
Илмда тикланган буюк бинолар.
Жаҳонни сўраган минг-минг донолар,
Ўтмиш сени билган, эрта тан олар.

Амир Темур нурли манглайинг силаб,
Йигирма етита давлатни бийлаб,

Довругин тиклади Туронзаминнинг,
Олтин ҳарф-ла битиб қутлуғ номингни.

Ҳинд, Эрон, Оврупа Темурни тинглаб,
Англар давлат тузук, соз чораларни.
Амир Темур бобом етти иқлимга
Дарахтдай ўтқазди минораларни.

«Темурхон наслидин султон Улуғбек¹»,
Олис юлдузларга элта олди эрк.
Унинг аскарыйси кўк аҳли эди,
Темурнинг тирноғи кўп аҳдли эди.

Офтобнинг нурини ки қалам айлаб,
Турк сўзи байроғин осмонга бойлаб.
Навоий бобомиз дуолар ўқир,
Девонни ўпамиз ҳар кун авайлаб.

Туркистоним, туркий шоним, турк қоним,
Турк — тик, турк— кўрк, турк — кўп,
туркий жаҳоним
Мустақиллик нури диёрга тўлсин,
Жаҳон харитаси мукамал бўлсин.

1991 йил 1 сентябр

¹ Алишер Навоий мисраси.

ОТАБЕК ЎТИНЧИ

Марғилон кўкида булут кўп,
Отабек мисоли йигит кўп,
Осмонни кўрмаган бургут кўп,
Танбурни кўлингга ол, дўстим,
Ҳайдалиш куйини чал, дўстим.

Тепамда юдузи йўқ осмон,
Дўшпидек торайди кенг жаҳон.
Эшикни жипс ёпди Марғилон
Танбурни кўлингга ол, дўстим,
Ҳайдалиш куйини чал, дўстим.

Фаргона парига юрт эди,
Кўзи ўт, сўзлари ўт эди,
Ўзи ё отаси кет, деди,
Жафокаш танбурни ол, дўстим,
Ҳайдалиш куйини чал дўстим.

Эй буюк оҳанглар, ҳайдаманг,
Мен ёлғиз Тошкентга қайтаман,
Оҳим тош ёстикқа айтаман,
Эй, ҳамдард танбурни ол, дўстим
Ҳайдалиш куйини чал, дўстим.

КУМУШБИБИ САСИ

Маргилон йўллари ҳувиллаб қолди,
Осмоннинг оқ холи — ойни тун олди.
Кўнглимга гаш ҳоқим, оташ йўқолди,
Ҳолимиздан хабар олмадингиз, ёр,
Кумушбиби ўлди, Тупроқбиби бор.

Отда Тошкент кетиб, яёв қайтмади,
Кўнгли қолган эса жавоб айтмади.
Кун ботди, ой ботди, тунлар ботмади.
Икки кўнгил аро қурилди девор,
Кумушбиби ўлди, Тупроқбиби бор.

Фарғонадан Тошкент — қушлар учади,
Осмонсиз қуш ерда ёстиқ қучади,
Умид юлдузлари бир-бир учади,
Баҳор қайтмас энди, қайтади озор,
Кумушбиби ўлди, Тупроқбиби бор.

Кумушман, беҳушман, синган товушман,
Учмоққа кенглик йўқ, қанотсиз қушман
Азобга дўст бўлдим, ўзимга душман.
Юклагил елкамга ғам тоғин қатор.
Кумушбиби ўлди, Тупроқбиби бор.

Кумушлигим тушдир, Тупроқбибиман,
Юз оҳ, минг оҳ энди, кўп оҳбибиман.
Бахт чирोगи ўчган фироқбибиман.
Ассалом алайкум, ёрим қурган дор,
Кумушбиби ўлди, Тупроқбиби бор.

* * *

Навоий бобомиз туғилган кунда
Миллатнинг кўзлари қарс-қарс очилган.
Навосоз улуста навобахш унда
Турклизон Туронга раҳмат сочилган.

Наволи кулбанинг тўри тўрт бўлар,
Садо берсанг, не-не тошлар мўрт бўлар.
Оҳангга эргашган, севинчи тошган,
Қурбақаси ҳофиз тупроқ юрт бўлар.

Навоий туғилган куни Ражабий
Вакиллари чорлар инжасанъатнинг.
Ҳасан ака дамлаб палов ажойиб,
Туғилган куни дер буюк миллатнинг.

Сўзу соз қовушар ошиқ-мошиқдай,
Сўзни ўпсанг, жаранг чиқар бир ҳафиф.
Шуурга санчилар унлар бир тигдай,
Наво кўз ёшингни қўяди артиб.

Куйга эргашганча кетсанг олисга,
Боссанг асрий тошлар юзига юзинг.
Қулдирсан юракка югурган ҳисга,
Шошиб кашф қиласан ўзингни ўзинг.

Ипак товушларни ушламоқ мумкин,
Силаса бўлар оқ қанотларини.
Куй узра қалдирғоч қурганича ин,
Тинглайди Навоий имдодларини.

Ўйласанг, сўйласанг, куйласанг — майдон,
Ки бу кенглик аро қонамас бурнинг.
Бу сирли диёрнинг мезбонидир тонг,
Навонг бор — Навоий қошида ўрнинг.

Ёзиғлиқ ҳар сўзнинг насл-насаби,
Эгизак фарзанди сўз-соз санъатнинг.
Шеър тўқиб юборар Ҳасан Ражабий:
«Навойи отаси эрур миллатнинг».

* * *

Сен аждар тагига гуллар қўясан,
Мен эзаман қўлдаги гулни.
«Бу аждар эмас-ку, ҳайкали» дейсан,
Сен қўрқасан ҳайкалидан ҳам
Аждарнинг...
Мен гулни фақат аёлга беришим мумкин,
Ҳеч бўлмаса, фоҳишага...

**«ҚИРҚ ВАСИЯТ»
ТУРКУМИДАН**

БИЛГА ТҮНЮҚУҚ ВАСИЯТИ

Турк тугади, йўқ ўлди,
Оға йиртар ёқасин.
Ини чет уруғ ўлди,
Юртда ёт от тақаси.

Қон оқди алвон-алвон,
Туркюртга тор Ер, осмон.
Бу юртда буғдой эмас,
Каладан қўпди хирмон.

Турк Табгачға қўшилди,
Турк танғилди, тўкилди.
Қарғиш етган турк бўлди,
Тангри тегди, йўқ бўлди.

Ёвга қўл берсанг агар,
Бошингни боғлар хатар.
Кундай озод бўлгон юрт —
Итдай тушовда ётар.

Турқдан кун ўгирди юз,
Эл-ла элашмас кундуз.
Кун нуридай мўл юртдан
Одам қолди етти юз.

Яёв халққа ҳоқонман,
Мен ким, Билга Тўньюқуқ.
Йўқ диёрға посбонман,
Қўлим калта, йўлим йўқ.

Қуш отиб, кийик отиб,
Тўқладим эл томогин.
Унут ўчни уйғотиб,
Дедим: «нафрат — яроғинг».

Юртимни ёв ёвлади,
Тўрт ёғимдан довлади.
Қорахитой ва Табғач
Қирғин-қилич чоғлади.

Табғачнинг ҳоқони дер:
«Гар турк икки кишидур,
Еру кўк улушидир.
Бир турк қолса, Ерни ер».

Қилич ўйнатар Табғач:
«Хитой, сен шимолдан юр.
Туркюртни босиб олғач,
Бу элнинг номин ўчир».

Мен Билга Тўнюққман,
Туним ўн, кундузим йўқ.
Номи бор, жони йўқман,
Нафратимга тўзим йўқ.

Қалиндим, юпқа бўлдим,
Йўғондим, ингичкаман.
Танамга кенгаш қилдим,
Ёв овиға чиқаман.

Хотинларға буюрдим:
«Тошлоқ-тўшак, туғ» дедим.
«Бўл, кўпайсин турк» дедим,
«Бошқа ишинг йўқ» дедим.

Иним Элтариш ҳоқон
Қўл берди бул ҳукмимға.
Туғилди гўдак — исён,
Турк кўпайди уч мингга.

Кўнгил кўзи буюқдир,
Йўл олдим Ўтуқанға.
Эркнинг куни куюқдир,
Ор — ҳамроҳ, бордим жангга.

Ёғий лак-лак лашкарин
Бўғизлар икки минг турк.
Юпқа турк бўлди қалин,
Эгик турк бўлди буюк.

Турк нафрати пичоқли,
Ингичка йўгон ўлди.
Ёғий оҳли-да, доғли,
Турк туғи осмон ўлди.

Дарёга чўқди ёвлар,
Дарё суви қон, кўз ёш.
Аракс ёвни тушовлар.
Турк элди туғди қуёш.

Юртим дарёли ўлди,
Йўриқли, довли ўлди.
Йигирма уч шаҳарни
Олғон турк човли ўлди.

Турк тилида сўзласанг,
Қўлга қўнар бургутлар.
Турк тилида сўзласанг,
Бош эгар туман юртлар.

Кўтман тогин белидан
Тутиб ерга урди турк.
Ёгий чиқса элидан
Бошин ўтдай ўрди турк.

Табғач юртин тангилаб,
Ўн ўққа ўқ ўқталди.
Ёв ярасин янгилаб
Эрк юртида тўхталди.

Ёвлиқдир ёвнинг иши,
Тўплаб лашкар ўн туман,
Эгаллар Йарис даштин,
Ном қолмасин деб турқдан.

Олтин йишни ошдиқ биз.
Ёгий томон шошдиқ биз.
Мўр-малахдай босдиқ биз,
Зафарга туташдиқ биз.

Турк Бўгу ҳоқон бўлди,
Турк Билга ҳоқон бўлди.
Туркка Билга Тўнюқуқ
Донгчил қўмондон бўлди.

Мен кунда ухламадим,
Мен тунда ухламадим.
Қора терим югурди,
Мен турқда ухламадим.

Гўдақдим, йигит ўлдим,
Юртни қўриб, ит ўлдим.
Элга қўл, совут ўлдим,
Туркчиликка қут ўлдим.

Ёт отларнинг дупури
Турк юртига ёт ўлди.
Туркнинг бутун гурури,
Офтоб нури от ўлди.

Номусни тез ўстириб,
Юртимга аскар этдим.
Ҳур юртни сенга бериб,
Отам ортидан кетдим.

Турк — ўр,
Турк — зўр!
Турк — тик!
Турк — бут!
Турк — юрт!
...оҳ,
Туркка эрк бўлсин паноҳ.

Ўр ўлмаса, турк ўлмас.
Зўр бўлмаса, турк ўлмас!
Тик бўлмаса, турк ўлмас!
Бут бўлмаса, турк ўлмас!
Юрт ўлмаса, турк ўлмас!

БИЛГА ХОҶОН ВАСИЯТИ

Кейинимда қолгон ўғилим,
Эшит, ўнгда шадарит беклар.
Қон-қардошим, иним, ўғузим,
Тархон беклар, мустабид беклар.

Мен Турк Билга хоқон сўзим,
Ўзим кетдим — посбон сўзим.
Кун кундузим, тун кундузим,
Тингла онам, синглим, қизим.

Кунчиқар ўтди менга,
Менга ўтди Кунботар.
Кунюрарга мен эга,
Тўрт томон менга ётар.

Юқорида кўк осмон,
Қуйида бор қўнғир ер.
Бобомдир Бўмин хоқон —
Ер юзини олгон шер.

Ёғий эди тўрт тараф,
Тўрт тарафни этдим забт.
Тиззалини тизлатиб,
Тили борни сизлатиб,

Боши бор бўлса ёғий,
Таъзим бошлар — бош қуйи.
Қуйиға тоғ йўрғалар,
Бу кимнинг — туркнинг тўйи.

Тикладим туркийимни
Қилич билан, шон билан.

Тикка тутиб бўйнимни,
Тенг турдим осмон билан.

Эгилганда осмонлар,
Эгилмай тургон туркмен.,
Ёприлганда бўронлар,
Жилмай тик қолган туркман.

Кун-да менга таъзимлаб,
Марғибга йўл олар сўнг.
Омад келар таъқиблаб,
Тушларим ўнг, чапим ўнг.

Туркнинг буйруқ беклари,
Одил бўлинг, ҳақ бўлинг.
Тоғлар юртнинг ўнгари,
Аҳил бўлинг, халқ бўлинг.

Турк будун бутун бўлса,
Ёғий куни тутундир.
Турк кўнгли тутун бўлса,
Ёғий куни бутундир.

Оға-ини айрилса,
Ҳамшираси чўридир.
Отаға терс қайрилса,
Турк миллати қурийдир.

Бек ўғлонлар бўлар қул,
Ёғий зўрлар қизини.
Хиёнат-ла ким машгул,
Қумлар босар изини.

Ота сўз бўлар аччиғ,
Ёғий тили ёғлидур.

Сўнг кўксингга урар тиг,
Ёв кулгуси чоҳлидур.

Турк халқим, содда халқим,
Тингла, бир садо, халқим.
Ўз ерин ёвга бериб,
Адо халқ, гадо халқим.

Турк Билга хоқон сўзим,
Юртимда ёруғ юзим.
Ўғлим қолди — ўнг изим,
Она бўлар ой қизим.

Кўксимдаги гурурни
Элимга тўла бердим.
Кўзимга суртиб нурни,
Зулматни юлавердим.

Турк тунга бўлмагай эш,
Кундузнинг қавми, билинг.
Юртни ўраб келса кеч,
Қоронғуликни тилинг.

Тоғлар менинг елкамдир,
Тоғда чопар кийиклар.
Кунчиқар юрт ўлкамдир,
Кун ҳуқуқин ким чеклар?

Кунга йўлдош бўлди турк,
Ойга сирдош бўлди турк.
Томиримда қон, нур эш,
Нурга қўлдош бўлди турк.

Хун ўгли, кун ўғлиман,
Тўғри келса, тўғриман.

Эгрини эгарлатиб,
Жарга отган чўғлиман.

Мен яшадим, турк беклар,
Хунук жойда кўрк беклар.
Мозоримга чўк, беклар,
Рост кўз ёшинг тўк, беклар.

Ҳушёр бўл, бос мудроқни,
Ухлама, кес қулоқни.
Сергаклан, кес яноқни,
Ёв босмасин тупроқни.

Туркни халқ қилиб кетдим,
Халқни ҳақ қилиб кетдим.
Ерингда ўзинг эр бўл,
Нурдан тахт қилиб кетдим.

Кунтуғиқ қолди сенга,
Кунботиқ қолди сенга.
Сеники ер, сув, кўк, ой,
Ҳам кун нури етқон жой.

КУЛ ТЕГИН ВАСИЯТИ

Эркини дастурхонга
Неъматдай солгон, юртим.
Учиб юмшоқ ёлгонга,
Түри топтолгон, юртим.

Эли будун эрдинг-ей,
Эркли будун эрдинг-ей,
Ихтиёрни қўш қўллаб
Ўзинг ёвга бердинг-ей.

Қулнинг қўли қорадур,
Ўглига гўр қорадур.
Оёқ остидан бошни
Тик кўтармоқ чорадур.

Ёв устига отлан, турк.
Сўғишга майдон — Ер, кўк.
Чоп, ханжарга айланар
Кўкракдаги ҳар бир тук.

Бўлмаса Кул Тегининг,
Чўри бўлиб тиригинг,
Чўл-йазикда қушларга
Ем бўларди ўлигинг.

Муҳаббатинг яшириб,
Оширгин нафратингни.
Ёв ўлғоч, меҳр тошириб,
Тикла юрт-элатингни.

Эрта турким, эр турким,
Сенга қолди Ер, турким.

Озаймасин эл, турким,
Нур-ла боғла бел, турким.

Турк ўғлони, тик ўғлон,
Юртингда юр тек, ўғлон.
Ёғий келса бостириб,
Бошин ерга эк, ўғлон.

Сўзларим қаттиғ тингла,
Қоядай қотиб тингла.
Боволар билгин тун-кун
Тик туриб, ётиб тингла.

Кул Тегин, кўллиғ Тегин,
Қирқилгон йўллиғ Тегин.
Бардошли-да, қардошли,
Қизлиғ, ўғиллиғ Тегин.

Дарё ёшинғ жиловла,
Мен-чун чекма, нолалар.
Буюк нафратни чоғла,
Туғма йиғлоқ болалар.

Кўз ёшли халқ бўлма, турк,
Тошли бўл, бардошли бўл.
Жангда ноҳақ сўлма, турк,
Ойли бўл, қуёшли бўл.

Турк сўғишар қўл билан,
Ёғий солгон йўл билан.
Бўри кўзлари ёқар
Ёв келса ўнғ, сўл билан.

Туркнинг оёғи тоғдай,
Ёвни кўрса, қўпади.

Ёғий лаби еру мой
Эмас, тошни ўпади.

Бир ой чопғон кийикни
Бир кун қувиб тутғон турк,
Бирлаштиб тўртта уфқни,
Юрт идора этғон турк,

Бир қўли Марғиб етқон,
Машрикда бошқа қўли,
Туркнинг пешонасидан
Бошланар офтоб йўли.

Турк турса, ёмон турар,
Қадим қони қутурар.
Халқнинг ёғин еғон ёв
Юз бир йил қон туपुरар.

Турк турса, тоғ қўзғалар,
Сапчир оқсоқол тарих.
Минг йиллик оҳ қўзғалар,
Кун нур эмас, сочар тиг.

Кул Тегинмен, таглиғмен,
Юракли, кўкраклиғмен.
Қўшиқли, эртаклиғмен,
Бугунли, эрталиғмен.

Сўзли турк, кўзли турким,
Юзли турк, ўзли турким.
Кафтингдай улкан юртда
Ризқли турк, рўзли турким.

Едирдим ҳар гўдакка
Арслоннинг юрагини.

Еткардим Она кўкка
Кўк Туркнинг кўкрагини.

Ердир менинг отаим,
Осмон — меҳрибон она.
Номус — менинг Ватаним,
Эл олқиши сағана.

Ўғлим турсин тўримда,
Офтоб юрсин ўрнимда.
Ёз кезмаса юртимда,
Тинч ётгаймен гўримда.

Тингла, Кул Тегин сўзим,
Турк будун, кўрар кўзим
Битмасин юрт — кундузим,
Тун босмасин кун изин.

Ёрилмаса Ер агар,
Қулаб тушмаса осмон,
Тўртта уфққа эга
Кўк Турким, отамакон.

ТЕМУР МАЛИК ВАСИЯТИ

Сайхун дарё, Шош дарё,
Эл ёшидан тош дарё,
Улуғ исён — тўлқинга
Мен бош урган тош дарё.

Сайхунга мен сиғмадим,
Жайхунга мен сиғмадим.
Кун, тунга мен сиғмадим,
Юртимга мен сиғмадим.

Икки дарё эркига
Тўр ташлади ёғийлар.
Мўмин элнинг илкига
Фул ташлади ёғийлар.

Дарёнг қўлингдан кетса,
Дунёнг оқиб кетади.
Юртингга йўқлик етса,
Шонинг ёқиб кетади.

Теримни ёриб чиқдим,
Элимни ёриб чиқдим.
Ёвнинг тахтин кўтарган
Еримни ёриб чиқдим.

Темур Малик эдим мен,
Темур ҳалак бўлдим мен.
Юрт тираги, कराги,
Оҳ, нокерак бўлдим мен.

Ёт элларда сарғардим,
Сарғардон Темур Малик.
Юртга кунни соғардим,
Элимда энли тун тик.

Элни ётқизиб ёвуз,
Эрка қилар тажовуз.
Хўрлик тўлар, лиқ тўлар,
Оқиб кетмас бу юрт-кўз.

Диёнатнинг ўғлиман,
Хиёнатни тутмадим.
Элнинг калта қўлиман,
Адолатдан ўтмадим.

Ёғий босган тупроқнинг
Манглайи бор — тузлаган.
Дарёга чўккан оҳни
Олиб чиқдим юзага.

Юрт кўзини юлиб ёв,
Пойгак қилди иймонни.
Бир кўзини қилдим ов,
Ёвуз Улоқ нўённинг.

Илкимдан кетди мадор,
Илкимдан кетди Хўжаңд.
Осмондан ёғди озор,
Азобдан чўккан Ватан.

Садоғимда ўқим йўқ,
Боғимда чумчуғим йўқ.
Булбулнинг ҳалқумида
Қўшиқ йўқ, занглаган ўқ.

Жайхун, Сайхун қурурми?
Югандаги юрт юртму?
Ёгий ёгинг сўрарму?
Офтобинг нури нурму?

Эркнинг бели букилди,
Ишонч қумдай тўкилди.
Қисик кўзли ёгийдан
Бутун диёр сўкилди.

Ёрти юртни бутлашга
Менда бутун эътиқод,
Эрк дарахтин буташга
Ёвда ўсар истибдод.

Бинокетга ёв кирди,
Ёқа-енга ёв кирди.
Боғимда зоғ байрами,
Оҳимда доғ алами.

Сувда ёв оёқ ювса,
Лойқа босар манзилинг.
Шевангдан шеърни қувса,
Қарийди жавон тилинг.

Қизу ўғлинг заҳматда,
Эркинг эгилар, қулар.
Зўрлик ўтирса тахтга,
Хўрлик, озорлик кулар.

Олтинингни олар шоҳ,
Хотинингни олар шоҳ.
Ватанингни олар шоҳ,
Эвазига берар оҳ,

Качкулим бор белимда,
Мушкулим бор элимда.
Бир ўлим бор йўлимда,
Икки қўлим ўғлимда.

Оҳли халқ, воҳли халқим,
Ёв минган тахтли халқим.
Мудроқ ўчинг уйғонсин,
Зардали, аҳли халқим.

Юзингга қон югурсин,
Сўзингга жон югурсин.
Кўкрагингда бобонгдан
Мерос виждон югурсин.

Темур Малик эдим мен,
Мағлубу тик эдим мен,
Зулмга кек эдим мен,
Ёғийга чек эдим мен.

ЖАЛОЛИДДИН МАНГУБЕРДИ ХОРАЗМШОҲ ВАСИЯТИ

Хоразмшоҳ ўғли Жалолиддинман,
Саси синган улус устуни — унман.
Дил овчиси эдим, ёвни овладим,
Биттаман дўст учун, ёғийга ўнман.

Довга мингман,
Говга гунгман.
Ёнгил, олов,
Ёвга мунгман.

Отимдан оққан тер тўлди Жайхунга,
Ёғий шўр манглайин ургай тунд тунга.
Узун кечаларга ой қайтсин дедим,
Юртдан кетма дедим кўкдаги кунга.

Тун ётмасин,
Хун қотмасин,
Ватанда ҳеч
Кун ботмасин.

Чингиз билан отам — икки турк шери,
Машриқдан Мағрибга иккисин ери.
Кесилди минг мўғул савдогар боши,
Оҳ, отам шайтонга ўнг қўлин берди.

Ер қон ичди,
Энди кечди,
Чиқди қиндан
Ёв қиличи.

Кўк тангрига қасам ичди Чингизхон,
Мўйи найза бўлди, тишлари қалқон.
Ўзи отга минди, қанотга минди,
Икки турк улусга тор келди осмон.

Бир эл эди,
Ўт-сел келди.
Қаҳр оғзидан
Тиг-ел келди.

Қарс йиртилди — қарс-қарс нафратнинг қини,
Ёқасин йиртарлар оғаю ини.
Чингиз улусидан минг шаҳид учун
Хоразмда оқди миллённинг хуни.

Чиқмасди ун,
Тик келди тун,
Қон селида
Оқарди кун.

Қилич чопдим, ёғий боши мўл экан,
Тиг қайрилса, юртнинг тоши қўл экан.
Еринг берсанг, теринг шилар ўз қўлинг,
Омад қочса, ўнг томон ҳам сўл экан.

Омад надир?
Келса садр,
Келса шиддат,
Учар қадр.

Тоғлари чўккан юрт оҳлари кўқда,
Душманнинг пушмонсиз зоғлари кўқда.
Миллатга офтоб нур сочса миннатсиз,
Ерга илдиз отган боғлари кўқда.

Салом, миллат,
Соғлом миллат,
Садоқатда
Сен — том миллат.

Субутсизлик — собит, шараф — омонат,
Дунёдан бош олиб кетар диёнат.
Мени йиқолмасди ёвнинг ҳийласи,
Бошимга оёғим қилди хиёнат.

Дўст-дўст бўлсин,
Сўз-сўз бўлсин,
Ўзга узар,
Ўз-ўз бўлсин.

Таваккал деб отни дарёга бурдим,
Суйган тулпоримга қамчини урдим,
Нариги соҳилдан ортимга боқиб,
Чингизхон кўзида меҳрни кўрдим.

Бир-бир экан,
Сир-сир экан,
Буюк сеҳр —
Меҳр экан.

Кўкка етди дуо, муножот хатим,
Дарёга чўқдимиз газаб-улфатим?
Ичимда гулдираб оғир тош кўчди,
Ўчди Чингизхонга бўлган нафратим.

Еру кўк гул,
Боғча ўнг-сўл,
Кўкрагингдан
Ғазабни юл.

Дарёга от солган қўшини тўхтар,
Чингизхон қўллари кўкка ўқталар,
Тиллари пичирлаб, кўқданми тилаб,
Нафратин нўхталар, жангни нуқталар.

Кун тўхтади,
Мунг тўхтади,
Турклар тўккан
Хун тўхтади.

Ҳолсизландим, юртга юлинди йўлим,
Бир бошнинг бошида бошланар ўлим.
Офтоб — бетоб, юдуз — нурсиз, дил — бедил,
Юмшоқ гижимлади тупроқни қўлим.

Мангуберди,
Донгни берди.
Буюк юртга
Тонгни берди.

Дарёга даф ўлмиш фитнаю кинлар,
Меҳр эркин бўлсин, нафратга қинлар,
Хайр энди, мен кетдим, кетмас дин, Ватан,
Ҳар кун туғилажак Жалолиддинлар.

Ур-ҳо, ур-ра!
Ёвни — бур-ра.
Осмон бизим,
Бизим — курра!

УЛУҒБЕК ВАСИЯТИ

Амир Темур аҳдидан,
Тингланг, Улуғбек сўзим,
Арши аъло тахтидан
Қулади ерга кўзим.

Кезиб курраи арзни,
Тополмадим яқин дўст.
Тинглаб дилдаги арзни
Қўл чўзди олис юлдуз.

Армонни нарвон этиб,
Тун — очунга бўйладим,
Кўк тоқига тоқ кетиб,
Кавокибга сўйладим.

Кўкси мудроқ миллатнинг
Қуёши йўқ, оий йўқ.
Боши ухлоқ элатнинг
Элдоши йўқ, лойиқ йўқ.

Чин сўз билан иши йўқ,
Юлдуз билан иши йўқ.
Кундуз билан иши йўқ,
Элнинг кучи, ҳуши йўқ.

Гарчи номи шоҳдурмен,
Кўкси тўла оҳдурмен.
Кўнглимдин йироқдурмен,
Нури тоқ чироқдурмен.

Англаш мумкин бир қадар
Фазо сирин, тартибни.

Тушунмадим пушткамар
Ўғлим Абдуллатифни.

Саройдан юз ўтириб,
Боқдим юлдуз аҳлига.
Иймон йўлига кириб,
Номим чиқди даҳрийга.

Ерда есирлар ишлар.
Инсофнинг умри кечлар,
Олчоқ пичоқни пешлар,
Ёлгон иймонни ҳечлар.

Ҳеч бўлар кечиккан эл,
Ёлгонга ичиккан эл.
Оқизади мақтов — сел,
Дев оғзидан чиққан ел.

Кўкда юлдуз — омонат,
Дилимда дўст — омонат.
Тилимда сўз омонат,
Элимда юз — омонат.

Юлдузларга тикилиб,
Англаб бордим ўзимни.
Кундузларга тик келиб,
Ерга олдим юзимни.

Юртнинг кундузи хира,
Офғобнинг кўзи хира,
Китобнинг сўзи хира,
Шитобнинг ўзи хира.

Сомон йўлини бўйлаб
Кетгим келар бош олиб.

Турон элини ўйлаб,
Кўзларимда ёш — голиб.

Осмонга отилган тош
Ўз бошингга сийловдир.
Учади-ю, кўчмас қош,
Томирингга бойловдир.

Кўз билан қош ораси
Тунли, кунли — узун йўл.
Исён — кўзнинг оғаси,
Имкон унмас, тинмас ҳўл.

Тахтимдан айирдилар,
Айро бўлмадим аҳдан,
Вақтимдан айирдилар.
Айро бўлмадим ҳақдан.

Кўк тоқи менга тахтдир,
Бахтсизлик менга бахтдир.
Иғво, бўҳтон юрти — ер,
Юлдуз суҳбати нақддир.

Осмон яқин, ер қаттиқ,
Исён яқин, эл қаттиқ.
Мен қаттиқ, кўксимда муз —
Кўзимда юлдуз қотиб.

Кўрагоний жадвалин
Кўк аҳли юрт айлади.
Қаламда алам қалин,
Фақат кўкни сайлади.

Инсоннинг иссиқ юзи,
Менга фақат сочди муз,

Совиди кўксим, чўзди
Иссиқ қўлини юлдуз.

Юлдузларнинг шивирин
Тинглашни унутса халқ,
Англай олмас ўз сирин,
Кўкси ўзига дўзах.

Оймомонинг пардозин
Қўл чўздим-у, тузатдим,
Кунбобонинг нур-созин
Вужуд билан кузатдим.

Кўк аҳли кўп иттифоқ,
Юлдузлар йиртмас яқо.
Уйида ўчмас чироқ,
Ўйида дўстлик бақо.

Ҳар оқшом ёнбошлашиб,
Манзили кенг — супада,
Узун қўшиқ бошлашиб
Гўдак тонгни ўпади.

Сизлаб офтоб бобони
Чорлашади уфққа.
Тўлдиришар дунёни
Ҳар кун оппоқ қўшиққа.

Аҳилликни, одамлар,
Ўрганнинг юлдузлардан.
Шунда чекинар ғамлар,
Бош чиқмас кундузлардан.

Фазонинг луғатида
Йўқдир таҳқир, ҳақорат

Само мамлакатида
Нурлар бошлар нақорат.

Ой, юлдузни суйсангиз
Суюб қоласиз ўзни.
Кун, кундузни суйсангиз,
Тун ишғол қилмас кўзни.

Мен — Мирзо Улуғбекман,
Зулмат — зиллатга чекман.
Ер юзидан қувилиб,
Осмонга кетган эркман.

МЎМИН МИРЗО НИДОСИ

Ўн икки ёш эдим мен,
Қош эдим буюк юртга.
Темур тахтига эмас,
Мен ўтирдим тобутга.

Ўн икки ёш эдим мен,
Кўзимда музлади ёш.
Бобом тожин киймадим,
Лаҳадга ўранди бош.

Алишербек ғазалин
Айтиб чиқди маним тил.
Кўзимда армон қалин,
Синди гуллаган кўнгил.

Хотиннинг етовида
Юрган подшо хотиндир.
Бойқаронинг маст қўли
Юрагига хоиндир.

Хадичабегим макри
Ота-улни ёв қилди.
Ўғайнинг дили ўгай,
Неварасин ов қилди.

Саройдаги фитнанинг
Ялтирагон — либоси.
Фисқ-фасод кундасида,
Навоийнинг овози.

Ота-ўғил меҳрини
Тилла тож синдиради.

Ҳамиятни каллақлаб,
Ҳасадни ундиради.

Ҳасадни ўрмоқчийдим,
Ҳур юртни қурмоқчийдим.
Ёвлар чора кўрдилар,
Ёш бошимни ўрдилар.

Мир Улуғбек калласин
Чопқан қилич топилди.
Бойқаро қаро қўли
Невароға қотилди.

Мени олиб елкага
От бўлиб чопгон бобом.
Хотинининг қўли-ла
Мозорға отгон бобом.

Кўзимга тупроқ тўлди,
Сўзимга юз оҳ тўлди.
Юртимга гуноҳ тўлди,
Тулпорим тобут бўлди.

Бутун туркнинг юртини
Тилимлар элнинг оҳи.
Чирқиради шу куни
Бобом Темур арвоҳи.

Қўл билан, қилич билан
Темур осмон қилгон ер
Ҳижолатдан ер бўлди,
Бойқушлар эрк кўзин ер.

Ғазал айтиб чиқмайди
Энди гўдақлар тили.

Ҳур нурга юрт бу диёр
Ҳақоратнинг манзили.

Тўрт томонга ташланар
Шоҳнинг очкўз итлари.
Қопилгон, чопилгондир
Қадди тик турк юртлари.

Мўмин Мирзо эдим мен,
Бошимдан учди қушим.
Тилим-тилим тилинди
Ўн икки йиллик тушим.

Мен осмонга тўймадим,
Мен офтобга тўймадим.
Отамга чоҳ ўймадим,
Ватанга чоҳ ўймадим.

Онам қўли силофон
Бошимни қилич силар.
Мозорга таним эмас,
Темур тахти йиқилар.

Йиқилмасин шикаст юрт,
Турк топинсин имонга.
Кесилиб инсоф боши,
Тиғ тегмасин армонга.

Ўн икки ёш эдим мен,
Қош эдим буюк юртга.
Темур тахтига эмас,
Мен ўтирдим тобутга.

МАШРАБ ВАСИЯТИ

Машраби девонаман,
Суст иймондан ёнаман,
Барчага тенг нур сочган
Офтобингдан тонаман.

Пир дегани гўр бўлса,
Осмон йиглаб, ер бўлар.
Кўзда қўрқув қўр бўлса,
Ўғри мушук шер бўлар.

Шаккок шайхнинг муриди
Кўпдир бургаю битдан.
Очкўз салла ўради,
Жой олди кенг масжиддан.

Тасбеҳига ёлғонни
Тизиб олган имомдир.
Ер билан тенг иймони,
Нафси-чи, балад томдир.

Қўлин дуога эмас.
Назрга очган эшон.
Сўфи минора чиқмас,
Бўлса гар арзон азон.

Хайр томоққа кетса,
Сероб қилар дуони.
Осмонга қўли етса,
Тунар эди худони.

Бу шаҳар қозиси ким?
Қопағон тозиси ким?

Ҳокимнинг валдираган
Тилидан розиси ким?

«Муҳаббат даштин кезсам,
Бошимдан офтоб ўтди».
Гиёҳга арзим десам,
Оҳи оламни тутди.

Ўт-ўландай мўл элни
Пайҳон қилган ҳокимлар.
Халқ ишончин мингани,
Эшак мисол тўқимлар.

Ўзбекнинг боласи кўп,
Пахтасин толаси кўп.
Ўзи яланғоч қолар,
Ҳокимнинг салласи кўп.

Очади катта оғзин,
Ейди ёнғоқ мағзин.
Пўчоқ қолар боғбонга,
Етиб келар хирмонга.

Тўрт ёқдан ўраб келар.
Хайр-эҳсон сўраб келар.
Бор-йўғинг олар қоқиб,
Қолар эшак оёғи.

Шилар, тушсанг кўзига,
Ютмоқ бўлар қуёшни,
Қўйиб берсанг ўзига,
Сўрар оёғу бошни.

Кийинтириб ҳоқонни,
Дилдираб юрган халқим.

Ечиб ҳатто иштонни,
Саллага берган халқим.

Бошга салла ўраса,
Эчки ҳам эшон бўлар.
Хондан халқ ҳақин сўрса,
Дарра еб, пушмон бўлар.

Токай ноннинг ўрнига
Қамчи ейсан, гап ейсан?
Мўл хўрликка сен эга,
Ҳақорат чексиз Ватан.

Ёвуз шоҳнинг қулидай
Тортдинг бўйинтуруқни.
Юласан хон қулидай
Кўксингдан эрк-оғриқни.

Амалдорлар сарёққа
Суркаб ейди ҳаромни.
Тинкаси қурган халққа.
Мўл гапирар ёлгонни.

Подшони гапга туққан,
Бугдоймас,экар қулоқ.
Учади нафрат — ўққа,
«Гапмас, нон бер» деб гумроҳ.

Нонуштада гап ейиб,
Оч халқим, муҳтож халқим.
Тушлиқда гапга тўйиб,
Гапга тўлар бож халқим.

Бу элнинг кўзи қулоқ,
Ошқозони қулоқдир.

Силласи қуриган чоқ
Гап емоққа муштоқдир.

Тилингда эрк бўлмаса,
Элингда эрк бўлмаса,
Азобга чек бўлмаса,
Нафрат-коса тўлмас-а?!

Машраби девонаман,
Мудроқ элда ёнаман
Барчага тенг нур сочган
Офтобингдан тонаман.

МУСТАФО ПОШШО ОТАТУРК ВАСИЯТИ

Туркия турклариндир,
Бу дунё тиклариндир,
Кўкрақдан учган садо
Ерлариндир, кўклариндир.
Эркли ўлсанг, эрдирсан,
Эрталисан, шердирсан,
Ўзингга бек ўлмасанг,
Осмонда ҳам ердирсан.
Отанг исмин унутсанг,
Ватан жисми сенга ёт.
Ипак тилингни ютсанг,
Эркаклик ўлар барбод,
Онанг сенга қўл берган,
Эрк юртида йўл берган,
Қўл, оёқ синса-синсин,
Ахир, бирмас, мўл берган.
Юрт учун бир қўл синса,
Униб чиқар мингга қўл.
Тахтингга ёғий минса,
Бахтингга элтмаюр йўл.
«Турким демоқ не мутли*»
Бу сўз ўтли, умидли.
Турким деган инсон бор,
Жонли, иймонли, юртли.
Турк деса тураюруз,
Юрт деса юраюруз,
Ер бизим, кўк бизимдир,
Хурликни кўраюруз.
Туркия синиринда
Бекчи қуёш ишиғи.

Ҳар бир синир эринда,
Элинда элин туғи.
Ганжим ганжлар, жужуқлар,
Юрт эгаси кичиклар.
Бобо турк, анна турклар,
Жоним турк, ҳамма турклар,
Ҳар бир кўнгил ўзининг
Юлдузи бор, кўки бор.
Туркнинг ҳар бир сўзининг
Елкасида юки бор.
Бу тупроқ ҳар қаричи
Эмган бовонг қонини.
«Ал-омон» деб онт ичиб,
Қурбон этқон жонини.
Жон бериб сонга кирдик,
Тун ўриб, тонгга кирдик.
Онт бериб, донгга кирдик.
Қон бериб, жонга кирдик.
Сўзликдан турк элини
Ўчирмоққа қасд этган,
Ёвнинг букиб белини,
Турк эрлари паст этган.
Ёр денгиз-қора денгиз,
Туркка бор чора денгиз.
Овни тутди наҳрига,
Ёвни ютди қаърига.
Дунё саҳни — хирмонга
Дондай сочилган турким.
Эга чиқмай ошёнга,
Оҳ деб соч юлган турким.
Турк миллати тилиниб,
Тиллашолмас бир тилда.
Юртга йўли юлиниб,
Чўнг мунги бор кўнгилда.
Турк элим, тетикларим,

Бўркимда кемтикларим.
Бағримга босиб олай,
Узулмасдан илкларим.
Чўжукдим, кучлик ўлдим,
Ёғийга ўчлик ўлдим.
Турк туғин тикламоққа,
Хукуқли, бурчли ўлдим.
Бўтайдим, ота ўлдим,
Ётларни отар ўлдим.
Туркин эркин кўтариб,
Хур юртни ёпар ўлдим.
Отатуркнинг бўйнига
Тоғ осилса кўтарар,
Боғ осилса кўтарар,
Соғ осилса кўтарар.
Отатуркнинг бўйнига
Зоғ осилса кўтармас,
Доғ осилса кўтармас,
Оҳ осилса кўтармас.
Отатуркнинг бўйнига
Чўл осилса кўтармас,
Қул осилса кўтармас,
Фул осилса кўтармас.
Отатуркнинг бўйнига
Йўл осилса кўтарар,
Қўл осилса кўтарар,
Эл осилса кўтарар.
Не мутли турким демоқ,
Умидли турким демоқ,
Юртли, ўтли, совутли,
Йигитли турким демоқ.
Туркия турклариндир,
Бу дунё тиклариндир...
Туну кун, еру кўк, Эрк —
Ўзига беклариндир.

УСМОН НОСИР ВАСИЯТИ

Халқ душмани атади
Мени халқ душманлари.
Халқим ҳақни кутади
Кўкариб пушмонлари.

Эл қонини сел қилган
Семиз-семиз зулуклар.
Энди кунда эл бўлган,
Кун келтирган буюклар.

Майсадай сероб элнинг
Бошига тушди ўроқ.
Ўйини бўлди елнинг
Қадрсиз қадим тупроқ.

Эл деган тилни тилиб,
Эркнинг кўзин ўйдилар.
Шоирнинг шеърин шилиб,
Имконини сўйдилар.

Алпомишни аюриб
Вафодор Бойчибордан,
Яёв қилди тушуриб
Чол тарихни тулпордан.

Йўқловчилар йўқ бўлди
Гўрўғлининг гўрини.
Юрт устуни йиқилди,
Тикан босди тўрини.

Дўпписини юдилар
Ўзбекларнинг бошидан.

Сўнгра юлмоқ бўлдилар
Елкадаги бошни ҳам.

Навоийни отишга
Қатъий фармон битдилар.
Шеър султонин топишга
Айгоқчилар кетдилар.

Минг шукурки, масофа
Сал кам беш юз йиллик йўл.
Шоирни топмай хафа,
Жаллодлар силтамас қўл.

Навоийнинг баёзин
Отдилар чўнг гулханга,
Қиш қилиб тарих ёзин,
Ўқ отиб руҳ — Ватанга.

Навоийнинг отини
Атаган одам бордир,
Қуритдилар зотини,
Макони ёлғиз дордир.

Навоийнинг беш аср
Асарин асраб асир,
Изгишади тўрт фасл
Мустабидлар бесабр.

Юртнинг бошида чалғи
Ўрар кексаю ёшни.
Ота ўрнида қалқиб,
Ўғил кўтарар бошни.

Бу юртни ютмайди ер,
Устига тушмас осмон.

Тугилади исён — эр,
Улғаяр улви имкон.

Навоийни излаган
Қилич тушди бўйнимга.
Онам, синглим бўзлаган,
Мен юзландим ўлимга.

Қўли етсайди агар,
Каллаклар тарих богин,
Арраларди муқаррар
Темурнинг соғ оёгин.

Замбарақдан ўқ отиб
Бухоро минорига,
Эл хотирин йўқотиб,
Ўт қўйдилар борига.

Йигирма бешда эдим,
Тонг эмас, кечда эдим.
Элим деган тилимдан
Ўқ едим, шеърим етим.

Етим қолди аламим,
Етим қолди қаламим.
Йитиб қолди таңда жон,
Етим қолди Туркистон.

Туркистоннинг боғида
Энди гуллар унмагай.
Бу юртнинг тупроғида
Илдиз бор — из тинмагай.

Излар тупроқ остида
Улғаяди кундан-кун.

Шеър бўлса эл дастида,
Бу юртнинг йўли бутун.

Кунтуғарда кун туғар,
Ўн туғар, юз, минг туғар.
Туғилар туғли эрлар,
Йўлли эр, чўгли эрлар.

О, тупроқ, она тупроқ,
Тўлғоқда ёнар тупроқ.
Шоирни аёл эмас,
Туғар ягона тупроқ.

Кўкламинг кўрмай, ўлкам,
Ерга кўмилди елкам.
Навоий бор, наво бор,
Келар Фиркўқда кўклам.

Кўкламга кўксин очиб
Кўкарар кўҳна ерлар.
Тупроққа сўзин сочиб,
Туғилади шоирлар.

Навоийнинг девонин
Кўзимга суртар диёр.
Тиклайди элин номин
Харитада барқарор.

Бу тупроқнинг юзига
Битилади шоҳ шеърлар.
Бу юртнинг кундузига
Соқчи шеър, паноҳ шеърлар.

Беш асрлик уйқудан
Навоий ҳам қўзғолиб,

Кўнгли ариб қайгудан,
Шеър бошлайди сўз олиб.

Шеър сеҳрига бўлиб маст
Офтоб кетмас диёрдан.
Минг йиллар ўтар, чиқмас
Юртнинг боши баҳордан.

БАҒИШЛОВЛАР

ИСКАНДАРНИНГ ЎКИНЧИ

Искандарнинг оёқлари қалтирар,
Титрамаган ўлик бошин босганда.
Кўзларида мағлуб ҳайрат ялтирар,
Киприк қоқмас эди одам осганда.

Қилич учар Искандарнинг қўлидан,
Вужудидан униб чиққан бу қилич.
Рақиб чиқмас шоҳаншоҳнинг йўлидан,
Кўкрагига жойлашади ўкинч зич.

Шоҳнинг қайноқ шиддатига муз тошган,
Уйғонмайди энди дадил қадами.
Шоҳ пайида азоб ранги жойлашган —
Кекса Шарқнинг ёвга ўлжа гилами.

ИСЛОМ ЁВЛАРИГА

Қутурганлар, хурганлар,
Ҳақдин юзин бурганлар,
Тангри, Худо деб тилда,
Жин-ла режа қурганлар.

Дунёни бўғса, иллат,
Уруш-хуруж, ҳалокат,
«Салом — тинчлик» деган хат
Юборган исломият.

Ислом — тинчлик демақдир,
Тинглаш, англаш керақдир.
Кун нияти уззу кун
Сажда учун келмақдир.

Қотилнинг дини йўқдир,
Ботилнинг дини йўқдир.
Саждага бошин эгган
Муслимнинг кини йўқдир.

Ислом сулҳ тугин тутган,
Файирдан хайр кутган.
Муслим чумоли инин
Бузмай деб четлаб ўтган.

Кусто юз очигида,
Армистроннинг ишқида.
Қуръони Карим кўрдим
Толстой ёстигида.

Ҳақ деб фақир, сайиди,
Шомни тонгга улайди.
Муслим ёмонлик қилган
Ёвга ҳайр тилайди.

АМИР ҲУСАЙН БОЙҚАРО

Мажидиддин мингирлар надир,
Китобдан кўз узмас Бойқаро.
Фимирлайди хумкалла вазир,
Шоҳ хаёли Еру кўк аро.

Қайтар дейди Амир Ҳусайн,
Туркий сўзнинг буюк деҳқони.
Шоир кўзда нурлар бир майин,
Шоҳ қўлида эски фармони.

Сархуш подшоҳ саройни кезиб,
Излар дўсти Алишербекни.
Жафо майин ичади эзиб,
Юлмоқ бўлар кўнгилдан кекни.

Шароб кайфи тарқаб боради,
Шоҳ дафтарга кўнгил ёради.
Ўқимоққа янги газални
Алишерни хўб ахтаради.

Шоҳ ўқиган фуқаро байтга,
Шотирлар мўл чалади чапак.
Ҳукмдорга ким ростин айтган,
Чечак эмас, тутар тиканак.

Олқишлардан безар Бойқаро,
Қораяди кўзи, хаёли.
Кўёш қаро, юлдуз, ой қаро,
Шоҳни қийнар шоир саволи.

Тахтда тутар дўстликнинг йўли,
Битмас шоир кўнглидаги оҳ.
Йиртар эски фармонни қўли,
«Қайт, дўстим» деб битар шоир-шоҳ.

АЛИХОНТЎРА СОҒУНИЙ СЎЗЛАРИ

Ватан ўғиллари, элнинг қўллари,
Ботқоқдир, тошлоқдир борар йўллари,
Ҳориб офтоб ботар, борар ўғлонлар,
Ўнгда бўри, қашқир тўла сўллари.

Огироёқ эди у пайт Туркистон,
Темурбек изидан келарми сарбон?
Тоғлар-да кесилди, эзилди боғлар,
Элга бел бермакка ярарми ўғлон?

Турон, энди тамом, бас, паст кетдими?
Темурбек руҳига шикаст етдими?
Ватан йигитлари, шаън бургутлари
Ерда ўрмалашга ҳавас этдими?

Осмон пастламади ўзин ўрнидан,
Нур сочса, камаймас қуёш қўридан,
Қиёмат бўлди, офат бўлди?
Турон тушиб қолди жаҳон тўридан.

Офтоб йўргаклаган будуним қани?
Тўқсон йил тутайман, тутуним қани?
Йиллар мижжа қоқмай йўлга қарайман,
Қитъа — нимта, улус — устуним қани?!

Кунчиқардан кунчўкарга чўзилган,
Кезаман деб кун оёғи узилган,
Макон эди, осмон эди, шон эди,
Турон йўқ-ку, кўкнинг ини бузилган.

Тиклан, болам, кўклан, олгин осмонни,
Буюклан, бу йўлда аяма жонни,
Нон келтирма, болам, менинг кўнглим оч,
Онангга, болангга келтир Туронни!

ТОЛСТОЙНИНГ СОАТИ

Тохир Маликка

Вақт бошпанаси йўқ, бор касб-кори,
Шаҳарлар туғилар вақт нафасидан.
Хазонга айланар бир юрт баҳори,
Вулқонлар болалар унинг сасидан.

Вақт онадир, сутга тўлган кўкраги,
Унут томирларга бахш этади жон.
Вақт — жаллод, қўлида тарих юраги,
Қиёмат, хиёнат измида осмон.

Не-не жаҳонгирлар Вақтни тушовлаб,
Эгнига ёпишди қуллик либосин.
Вақт пачоқ бошини тиклади довлаб,
Ўчирди заминдан зулмат имзосин.

Вақт — инсон, тоби йўқ зўрлик, хўрликка,
Вақт — исён, лашкари офтоб нурлари.
Даврга мусаввир боқади тикка,
Сўзларидан юмшар Вақтнинг тош бағри.

Худо деб, Худога иш қиларлар акс,
Инжилдан ўқимас «ўлдирма» сўзин.
Поп жангга отланган аскарни қарс-қарс
Чўқинтирар ўй деб муслимнинг кўзин.

Туғилган уйида сиғинди замон,
Мусаввир кафтига қўяди бошин.
Санъаткор жойлар давр кўксига иймон,
Адолатга тоблар Вақтнинг бардошин.

Соат чиқиллайди — қўшиғи чиқ-чиқ,
Косадан чиққудай сакрар кўзларим.
Адиб ғариб бошин кўтарган ёстиқ,
Ёстиқ узра очиқ Қуръони Карим.

Ҳақ оққа бўяр кир замоннинг бетин,
Бир кун қулар зўрлик қурган иморат.
Виждонни посбондек қўриқлар бетин
Толстой ўша пайт юргизган соат.

ВАН ГОГ

Бер-бер дейди, берлайди,
Иймонини ерлайди.
Ол-ол деган одат йўқ,
Одам сувда кирлайди.

Тўрт ёқдан ўрайдилар,
Не кўрса, сўрайдилар.
Эгрини эркин қўйиб,
Тўғрини бурайдилар.

Қора дейдилар оқни,
Чўнқир атарлар тоғни.
Ёлғонни эшитмай деб
Узиб бердим қулоқни.

Қулоқдан оққан қонга,
Парчаланган имконга
Оқ матони ботирдим,
Хос бўёқ топдим тонгга.

Тиланчилар, манчилар,
Тоқатимни қамчилар,
Кўнглимни эзгиласа,
Кўкда юлдуз янчилар.

* * *

Қидирди Одил Ёқуб
Тунлар гир чироқ ёқиб,
Улуғбек хазинаси
Қайда қолди улоқиб?

Хилватлар кўп маконда,
Фол очиш-ку осон-да,
Тарағайлар қарағай,
Шиддат шарақлар қонда.

Тоғу тошдан изларлар,
Кўзни қошдан гизларлар,
Чақмоқ ёнғоқ чаққанда,
Нур пойида тизларлар.

Икки дарё ораси,
Ўғлон оҳи, наъраси,
Шоҳ Улуғбек тоқ эди,
Жуфт дунё овораси.

Йўлларнинг азоби кўп,
Уст-остда тоши тўп-тўп.
Тўрт томон қибла экан,
Бешинчи қибла-чи — кўк.

Одил Ёқуб сарсон-да,
Кўз «Зижи Кўрагон»да,
Улуғбек хазинасин
Топар — порлар осмонда.

ЗАЙНАБ МУНОҚАШАСИ

А.Қодирий романи асосидаги Ж.Жабборовнинг Муқимий театрида сахналаштирилган «Отабек ва Кумушбиби» мусиқали драмасида Зайнаб роли ижрочилари Маърифат Ортиқова ва Фотима Вафоева талқинига назар

Мен Зайнабман, яралиб эдим
Отабекнинг қовурғасидан.
Ёрми дея озорни севдим,
Дариг тутди ёр нафасидан.

Огу тутган қўлим қалтирар,
Пулсиротда йўлим қалтирар.
Ичолмадим тотли заҳарни,
Ўнг томон йўқ, сўлим қалтирар.

Ҳавас пастлар, абас басма-бас,
Мен очилиб, ҳидланмаган гул.
Ютганим тиг, тиконли нафас,
Кўзим теккан йўлаклар мўл-кўл.

Палаҳмоннинг ўқими қисмат?
Раҳмон шафеъ, дўқими қисмат?
Кун бир жойда ойлаб айланиб,
Нишли-тишли сочади миннат.

Ёзуғимда ёҳу ёзиғлиқ,
Кафтга қайтсам, берк из қазиглиқ.
Бошим тақ-тақ урсам оғочга,
Япроқ эмас, лаънат осиглиқ.

Кумушбиби кулгуси олтин,
Қарашида улгуси олтин.

Олланади қаро холи-да,
Ўпкалаши ўлгуси олтин.

Мен Зайнабман, ортиқ қайнабман,
Бируборга айтиб нолалар.
Тўрт кўз, икки оёқли айбман,
Кул кўнгилга рашк-чўғ солалар.

Айтдим ойни майл-раъйи йиққан,
Тоғлар игна тешикка сиққан.
Ютоқсам, мих ўралган нафас,
Димоғимда ҳаво димиққан.

Сабримдан қон чиқмас тишласам,
Ёқам қонар нафрат нишласам.
Кунгай жойда унгай тиконлар —
Юракда ишқ парваришласам.

Муччи берсам муздай қуёшга,
Тош нурлар-ла савалар бошга.
Бу дунёнинг ҳою ҳаваси
Бўғзигача кўмилди ёшга.

Чимилдиқда тул ёстиқ сиқтар,
Кўқдан тушган йиғи ивитган.
Вужудда ўт ё нафсми ниқтар,
Мен кундошман, йўқ кунни кутган.

Қарсиллаган томирда қонми?
Учиб-ўчиб кўчмаган жонми?
Ёрил, гўр деб яниб, қоврилиб,
Тик мурдага юрмоқ осонми?

Мен Зайнабман, қайнаб-айнаган,
Ёр қарар деб титраб, жайнаган.

Отабекнинг одми кўйлагин
Ялаб-юлқаб, лаб-ла чайнаган.

Мозор аро бир очиқ гўр йўқ,
Офтоб — сиёҳ, опшоқ ҳовур йўқ,
Тўрт ёқ қибла, бош йўқ саждада,
Тўр йўқ, ўр йўқ, бир қатим нур йўқ.

Опа дейми Кумушбибани?
Ўзим уздим умр ипини.
Қабристонда кунгайга ёйдим
Келинликнинг совуқ сепини.

УМАР РАҲИМ СЎЗЛАРИ

Шохига дўл тегса, зирқираб кетар
Тани, тўрт мучаси қадим чинорнинг.
Шамол япроқларин муччилаб ўтар,
Мен ўша чинорман — отаси орнинг.

Сабрнинг иниси новдам Собирим,
Фарба кун ётганда чўкди, синдими?
Тошкентда зирқираб кетди томирим,
Осмон қулаб тушди, Ер силкиндими?

Ота тирик туриб, қуласа ўғлон,
Дарё ортга оқар, чаппа чиқар кун.
Ҳар бир куртагимда бўртади армон,
Нури тугагандан қуёш сепар хун.

Мен миллатнинг минг-минг йиллик чинори,
Илдизларим узун, юз газдан чўзиқ.
Қўзғоламан, йўл оламан жанг сари,
Шох-шаббам милтиқдир, ҳар япроғим ўқ.

Тоза қон кўпчийди томирларимда,
Бир сафга тизилар ҳар бир ёш новдам.
Ниҳоллар тикланар юрган изимда,
Фарба булут йиртар Шарқда тик гавдам.

Йиқилибди Собир Раҳим-генерал,
Отасиман унинг, эл каттасиман.
Ул ортидан ота отланган маҳал,
Хун тутар, қум ютар девми — ёсуман?!

Шарқдан Фарбга борган қуёш қайтажак,
Умар сўзим, арслон тоймас изидан.
Хун ҳақи бор, ёвнинг куни ботажак,
Тўрт тарафга туғ тикамиз номусдан.

ҲАМЗА УМАР ЎЙНАМАГАН РОЛ

Санъат томир-томиримгача
Қон дарёсин юборар тамиз.
Санаб тушдим мингдан биргача,
Саннаб юрдим саналар сассиз.

Фарғонанинг паризодларин
Қучдим тушда, учдим тушимда.
Юртнинг қаттиқ тушов отларин
Ечолмадим ҳеч вақт ҳушимда.

«Ё ўлиш, ё қолиш» демадим,
Айтолмадим «қораманми?» деб.
Бу дунёга келдим-келмадим —
Оз қаттиқ нон, мўл пушаймон еб.

Юрагимдан чувалган сочим,
Оқарарди қора оҳимдан.
Тоқ қарирди заҳил иложим,
Жим ўтдилар сўлу соғимдан.

Юрак қўқон арава эди,
Юклайвердим не ранж, гап-сўзни.
Филдирагим тош тупроқ еди,
Ўкинч мозор қилди жуфт кўзни.

Ипакмиди, бўзми овозим?
Пешонамга танғий олмадим.
Кўшим нураб, қолганди озим,
Ёзим тугаб, кузга қолмадим.

Санъат, санъат — буюк мамлакат,
Фуқароси эдим мен фақир.
Изламадим иззатни фақат,
Санъат йўли тошлоқ, чанг, тақир.

Умрим бекор кетмади, илло,
Олиб кетдим лек буюк нурни.
Ўтаверсин Ҳамлет, Отелло,
Ўйнолмадим Амир Темурни.

РАУФ ПАРФИГА ЙЎҚЛОВ

Рауф Парфи ҳар ҳарфини силаган қўллар
Кўтарарми унли шоир жанозасини?
Зор ўглин чанг, озор била сийлаган йўллар
Сигдирарми мўмин элнинг мунг, азасини?

Рауф Парфи Навоийнинг олтин қаламин
Олиб эди — голиб...оғоч отга минарми?
Осмонларга михлаб туркий шеър туғ — аламин,
Сўзи чин-ди, ўзи тинди, гўзал саси синарми?

Сўзларини гижирлатиб улғайтган шоир,
Айтган шоир, ютгани оҳ — арғувон қадар.
Минг эди мунг, мунғайди ўнг ўн, бир эди бир,
Чин санъат-чи ҳар сочига боғланган хатар.

Оғир шохи шовуллайди сабр оғочин,
Темир япроқ узилмайди, тишласа еллар.
Кулар шоир юзларида минг йиллик ажин,
Кўзларида музлаб қолган қўргошин селлар.

Биринчи-да, сўнгги шоир юртни ташлади,
Дил ғашлаган уйғон дея кўр тасаввурни.
Бошлаб қадим тошни ўпиб ой қуёшлади,
Ёшли юзга нақшлади намиққан нурни.

Рауф Парфи сўзни сизлаб, томирин топиб,
Эмлаб қўйган Ватанинг бор — номи Туркистон.
Туркий ситам баёзини кетдими ёпиб,
Харитада йўқдир ҳамон Туркистон, Турон!

* * *

Шоир Рауф Парфи митти китобга
Борарди бир даста пул олганича,
Шеърга жой йўқ, мия тўла ҳисобга,
Қарзини узишга етмасми ақча?

«Минг-минг эркак кўрган фоҳишамикин?
Башарнинг шарафсиз кашфиёти пул»
Овоз келди: «Амак, гул олиб кетинг»,
Ҳатто ўтирилмай, қучоғида гул,

Санамай тутқазди бор пулни шоир,
Димоққа санчилди чечақдаги бўй.
Қайта туғилгандай енгил тортди бир,
Кўнгил қопқасин тарс очди майин куй.

Шунгача босарди йўл елкадан зил,
Энди шоир йўлни босарди илдам.
Борар қучоқда гул, бахтиёр, илдам,
Қолдирмабди ҳатто йўлкирага ҳам.

РАУФ ПАРФИНИНГ ҚУДРАТ ЭРНАЗАРНИНГ 60 ЙИЛЛИГИДА АЙТОЛМАГАН НУТҚИ

Кўкка боқсанг, кун хатлар ёзар,
Ким қуёшнинг тагини қазар?
Нур қидириб, бир нур кўрмадим,
Ай дўст, иним Қудрат Эрназар!

Сиз десамми ёки сенлайми?
Паст осмонни Ерга тенглайми?
Мен йўқман-ку, яна менлайми?
Хаста уним, Қудрат Эрназар!

Деганим бор «ё қудратингдан»,
Ҳикмат уқдим суст шиддатингдан,
Кўз отилар муз журъатингдан,
Қайнар хуним, Қудрат Эрназар!

Бу дунёдан ўтар тўғонлар,
Ҳафифлашар ипдай тугёнлар,
Қовушарлар тун била тонглар,
Қани куним, Қудрат Эрназар?

Яссавийдан оғир ун чиқди,
Олимлардан ки золим чиқди,
Ким голибдир, ўзини йиқди,
Мунгли кўнглим, Қудрат Эрназар.

Бошинг муштлар кишнаб-да ҳасрат,
Чинчи мискин, ёлғончи ҳазрат.
Йўллар борки, бари аросат,
Бирим, ўним, Қудрат Эрназар.

Тиш гижирлар нафасни чайнаб,
Юрак йурғун қафасни чайнаб,
Қулоқ оҳлар воҳ-сасни чайнаб,
Ичинг эзгин, Қудрат Эрназар.

Соққасида кўз минг айланар,
Айтилмаган сўз минг айланар.
Сочларингга минг мунг бойланар,
Ёрқин туним, Қудрат Эрназар!

Сўзларимни қонатиб айтдим,
Тикка дорга ёндатиб айтдим,
Миноргами ё ёрга қайтдим,
Ўнгсиз ўнгим, Қудрат Эрназар!

Олтмиш олми ёки қорадур,
Отган тонглар — йиртиқ чорадур,
Ким кўнглига етиб борадур,
Топмас қўним, Қудрат Эрназар!

Шарақлаб нур тегар бошингга,
Тоғ юк ташлар киприк-қошингга,
Сабр-жабр мўрт бардошингга,
Эски тўним, Қудрат Эрназар!

Кун, ой, йиллар илдам кетарлар,
Хуржун тўла ситам элтарлар,
Некбин зотга не ҳам этарлар?
Бут будуним, Қудрат Эрназар!

ТИЛАК ЖЎРАНИНГ ҚИЗИНИНГ ТЎЙИДА ЎҚИЛГАН ШЕЪР

Тилаклари қолди Тилак Жўранинг
Оппоқ-оппоқ, яшил-яшил, ям-яшил.
Эртаклари қолди Тилак Жўранинг,
Ҳафиф-зариф, оғир саҳифаси зил.

Китоблари қолди Тилак Жўранинг,
Кичик-кичик, очиқ-сочиқ, оп-очиқ.
Хитоблари қолди Тилак Жўранинг,
Гўзал-гўзал, тотли-аччиқ, кўб аччиқ.

Укалари қолди Тилак Жўранинг,
Қатор-қатор, узун-калта, тумонат.
Ўпкалари қолди Тилак Жўранинг
Ҳақчи-халқчи, қонли, қани адолат?

Болалари қолди Тилак Жўранинг,
Дилбар-анбар, анвар, ёққувчи чироқ.
Нолалари қолди Тилак Жўранинг,
Ўтли-будли, юртли, оқувчи фироқ.

Қаламлари қолди Тилак Жўранинг,
Аламлари қолди-ғам оламлари.
Чанги чиқса, донғи чиқмас якканинг,
Мотами ортади, қатор шамлари.

Майсадан тўн тикди шеърларига у,
Сув эмас, нафасдан ўсгувчи гиёх.
Тимсоллар кўзига илинмас уйқу,
Баҳайбат харсангдан синар юмшоқ оҳ.

Фотиҳаси керак Тилак отанинг,
Келин либосида қизин кўзи тўрт.
Отанинг дуоси бўлса Ватанинг,
Оқ либос келинга мангу оппоқ юрт.

Йиғлама, Нодира, қодир йўлларинг,
Фотиҳа берилар, бошлар эгилган.
Бугун оҳли дўстлар калта қўлларин
Тилак Жўра учун кўтариб келган.

ҲАБИБУЛЛОҲ САИДҒАНИГА ЙЎҚЛОВ

Оқ чечаклар сўлдими?
Сўнги жаҳид ўлдими?
Қора тупроқ, ор тупроқ
Кўзларига тўлдими?

Мунда Хўқанди латиф,
Кўз ёшин шамол артиб,
Оғоч от минди шоир,
Халқ борар тобут ортиб.

Мисралар — қуйма олтин,
Тез жадаллаб ғиротин,
Кетдими, беркитдими
Навоий «Ашрақотин».

Кўзлари йирик-йирик,
Кўздан сўзи югурик.
Шамолга савол бериб,
Довулга боқолган тик.

Оқсоқ оёғи — саржин,
Қўқоннинг ҳар қаричин
Кезди, кимлардан безиб,
Эзиб-эзиб ўз ичин.

Олтмишда йигит завқли,
Латиф-да ҳафиф шавқли,
Юлдузларни суҳбатга
Тортиб, ортарди нақли.

Водий эшикоғаси,
Ҳар жужуқнинг тоғаси,
Андижону Наманган
Юмалар кўз соққаси.

Жадид эди яп-янги,
Буғдой сўз, буғдой ранги.
«Ашрақот»ни ўқиса
Кўкка етган жаранги.

Оқ чечаклар сўлдими?
Сўнги жадид ўлдими?

* * *

Салом, Маҳкам Маҳмуд, қалайсиз?
Уддалайсиз ҳар ишни, шайсиз.
Атойидан шоҳбайтлар айтиб,
Шеър ўқиган тилни ялайсиз.

Кўча йўқ, сиз яёв босмаган,
Озибсиз, лек сабр озмаган.
Ўқимабсиз Машраб рўмонин,
Чунки Машраб рўмон ёзмаган.

Шеър қошида тизлаб, тизлайсиз,
Дардингиз сўз билан гизлайсиз.
Яссавийни ўқиб тонггача,
Яссавийни кундуз излайсиз.

Шоир чиқса Антарктидадан,
Жўнатади қўлёзмасини.
Топганингиз доим ўртада,
Илинасиз куйнинг сасини.

Поездларда келган осилиб
Юз йигитни шоир қилгансиз.
Юзови юз бурса юз юмиб,
Поезд кутиб, йўл тикилгансиз.

Инингизми Хўжа Насриддин,
Ота ўгай, онаси бошқа?
Ё тирноқсиз Машраб наслидин?
Қаро гуруҳ аро оқ қашқа.

Уйингизда яшар шарқу ғарб,
Сиз мурид ё муршиди ғариб?

Тонгда уйдан чиқиб, оқшомда
Саргардонсиз уйни ахтариб.

Навоийни ўқиб ўн бора,
Қайс мунгидан кўнгил минг пора.
Ахир ўхшаш ўзбекнинг уйи,
Уйин топмай адиб овора.

ШОИРА

Турсуной Содиқовага

Замин ҳамон эски доира,
Офтоб янги нурин ёйир-а,
Нур етмаган жойга нозира —
Андижондан чиққан шоира.

Пастламасин, кўкда турсин ой,
Ойдинликлар отиб юрсин ой.
Кун кўрмаса, бизни кўрсин ой,
Андижондан чиққан шоира.

Андижондан ҳижрат қилибсиз,
Иззатсизни иззат қилибсиз,
Ноқобилга хизмат қилибсиз,
Андижондан чиққан шоира.

Бобурга тор бўлган Андижон,
Чўлпонга дор бўлган Андижон
Ўз қизига бермадими ён?
Андижондан чиққан шоира.

Кутолмадим сизни Тошкентда,
Тош йўқ менда, бардош йўқ менда.
Бош ҳам йўқдир, сирдош йўқ менда,
Андижондан чиққан шоира.

Бир йил бўлди, сизни кўрмадим,
Кузни кўрдим, тусни кўрмадим.
Кўз очик, лек ўзни кўрмадим,
Андижондан чиққан шоира.

Эркаклардан эркакроқ опам,
Кераклардан керакроқ опам.
Тоғ опам-а, менинг тоқ опам,
Андижондан чиққан шоира.

ГЎЗАЛ МАНЗАРА

Уйга чорлар Мирзо Кенжабек,
Хонадонга қўнганми карвон?
Китоби мўл, хитоб билмас чек.
Шитобида бормикин армон?

Тўққиллатиб қадам тўқсонга,
Бораётган отасин кўрдим.
Шундай дилкаш, суҳбатижонга
Ўзим шоҳид, лол бўлиб турдим.

Ўзи бўйчан, кўзлари ўйчан,
Ўз ўғлидан тиларди дуо,
Ажин ўпган юз тортар равшан,
Учса ўғлин тилидан нидо.

Ота ўғлин дуосин ушлаб,
Қасирлатиб тортар манглайга.
Ўғлон сочар дуо ҳовучлаб,
Гувоҳ ой шод, юлдуз жилмайган.

Дуо тилар отадан ўғил,
Кўкка очар ота кенг кафтин.
Ажини мўл кимнинг — чини мўл,
Кўзим сизди дуонинг тафтин.

Ота-ўғил навбатма-навбат
Бир-биридан дуо тиларди.
Фаришталар бўлиб жамоат,
Қўл кўтариб омин қиларди.

Сўз баданин кўрдим бир ҳафиф,
Танасидан уваланар нур.

Ой, юлдузлар кўз ёшин артиб,
Кўкка қайтиб қиларлар хузур.

Камалақдай ипак дуолар
Кўкка ўрлар осилиб нурга.
Булут дуо остида қолар,
Санчилар нур юмшоқ шуурга.

Саловотлар айтар Ер, осмон,
Яширганча кўзин намини.
Мирзо борар онаси томон
Олмоқ учун дуо камини.

ЗАРАНГ

Ражаббойга

Шоҳ қасрин томида ўсади заранг,
Уйнинг темир шифтин илдишлар тепиб.
Бир ёқадан бош чиқарса кўм-кўк ранг,
Ўрмоннинг ямоғи кетади битиб.

Икки аср бурун кесиб ўрмонни,
Дарахт оҳи узра қурдилар қаср.
Бўғзида асради ота-исённи,
Бир уруғ гарчи гишт остида асир.

Уруғнинг кўзига тош тўлди лиқ-лиқ,
Йиллар юлиб елди қанча замонни.
Бир юз қирқ йил ўтар, юлолмас тазйиқ,
Заранг уруғидан сўнгги имконни.

Вақт ортар, озаяр дарахтлар сони,
Кекса ўрмон кўксин яралайди ўқ.
Бош тиклар томирда оталар қони,
Тошларни тешади исёнкор уруғ.

Шоҳ уйин томида ўсади заранг,
Офтобга, осмонга бош қўйиб якка.
Қўйида болтадан қаддини эгган
Мазлум укаларин чорлар юксакка.

* * *

Шухрат Абдурашиднинг бир хона уйи,
Ичкилик тугаган, кайфият қуйи.
Чўнтакни ағдарар беш-ўнта шоир,
Тўрт рассом танга-сўм қўяди уйиб.

Шухрат Абдурашид харидга ҳозир,
Рауф Парфи дейди: «Даҳшатли шоир,
Юккаш, харид қилинг ҳар нарсадан мўл» —
Устоз имо қилар менга бегидир.

Хонадондан беш юз одим нарироқ,
Оқтепада гулдан тепа — кўк, ол, оқ.
Ички дўконига қирқ қадам етмай
Рассом тўхтар, кимдир тушовлар оёқ.

Борки пулга рассом харид қилар гул,
Уйга қайтгунчалик беш дақиқа йўл,
Қучоғимиз тўлган икковимизнинг,
Такси тўхтатар у зўрға силкиб қўл.

Санамай узатар бир ҳовуч чақа,
Рассом уйга киргач, ушладим ёқа,
Ички, озиқ кутган уй лиқ одамлар,
Гуриллар, жаранглар, тинмас қаҳқаҳа.

ЙЎҚЛОВ

Элёр Ёқуб ёш кетди,
Чимирилган қош кетди.
Не бошлар сарак-сарак,
Ичимга бир тош кетди.

Отаси тўқсон учда,
Бўта кетди олтмишда,
Ота-она изидан
Отга юкин ортмиш-да.

Олим-ди Ҳомил Ёқуб,
Ўғлида бир чўғ ёқиб...
Шеър ёзмади ўғли, лек
Ичида уммон оқиб.

Дўстлар ғамли хўшлашар,
Тобутни даст ушлашар,
Ичкарида аёллар
Кўк деб бошни муштлашар.

Фойибота мозори,
Эшон Бобохон қори
Ёнидан макон топди,
Тупроқ ўпди элери.

Саидикром ака ҳам
Дўстларни чорлади ғам.
Кўзлари киртайганча
Муқимжон Қирғизбой ҳам —

Орта қолди тўрт сағир,
Тобут енгил, тил тахир.
Уйланмаган ўғилнинг
Кўнглин кўтармоқ оғир.

**ЁРИЛМА, ТОШ,
ЁРИЛМА**

ЮНУС ЭМРА ҒАЗАЛИГА МУСАДДАС

Тилларим тилинган, тилмасман ортиқ,
Бўлиқ эдим, сўлдим, бўлмасман ортиқ,
Шамол — дим, шол бўлдим, елмасман ортиқ,
Эрк кетди, элимга элмасман ортиқ,
Йиғла, кўзим, йиғла, кулмасман ортиқ,
Кўнгил дўста кетар, келмасман ортиқ,

Аламдан олам ҳам, ҳам бўлмас алам,
Тўрт ёғ ғам девори, уйнинг шифти ғам,
Кўксимни сил қилар, ситилмас ситам,
Кўзимдан титилмас минг бир йиллик нам.
На ғам бунда манга минг бор ўлурсам,
Онда ўлим бўлмас, ўлмасман ортиқ.

Одамликдин оздим, ётман будуна,
Ассалом алайкум азоб юртина,
Қалб тўлди, йиқилди фақат тутуна,
Ёрим, кўнглим ярим, мунгим бутун-а,
Ёнсин жоним, ёнсин ишқнинг ўтина,
Оқсин қонли ёшим, билмасман ортиқ.

Осмон-да торайган, қорайган мунча,
Тушкун мунча, мискин, эзгин, гулгунча,
Кун нури хуштордир гулга сўлгунча,
Гул ўлди, кун гўрга кирсин кулгунча,
Куйиндим ишқ ила, то кул бўлгунча,
Бўяндим рангина, сўлмасман ортиқ.

Дилдорлар-озорлар, жиловдор жаҳл,
Гулчехралар заҳил, сабзалар сабил,
Тунчехралар дадил, тундчехра адл,

Борми бу дунёда ёрми бир одил,
Мани иршод этган муршиди комил,
Етар, бир қўлни ҳам олмасман ортиқ.

Тиконли юрт, қонли юртдир Ватаним,
Дўстим ганим, кўзим, ўзим-ку ганим,
Руҳим у дунёда, бундадир таним,
Оҳларим тоғ бўлди яшаб топганим,
Борлигим йўқлига тенглашмиш маним,
Бугун жона бунда қолмасман ортиқ.

Ёмонликдан ёниб, ёлғондан сўлдик,
Йиғламоқ вақтида бебахтлар кулдик,
Азобдан ўргилдик, жазога тўлдик,
Юракдаги ёлғиз ёғдуни юлдик,
Фанодан бақога кўч айлар бўлдик,
Йўналдим шул йўлда, дўнмасман ортиқ.

Сассиз ишқ аҳлининг овози бўлдим,
Номус жангида танг дам рози бўлдим,
Баъзан ўлимимга минг рози бўлдим,
Ўн саккиз минг олам гавғоси бўлдим,
Муҳаббат баҳрининг гаввоси бўлдим,
Керакмас, Жайхуна чўммасман ортиқ.

Топмадим жаҳонда оҳдан ўзга дўст,
Тунда юз бор, аммо кундузда йўқ юз.
Ёвузнинг кўзи кўп... дўстда йўқдир кўз,
Тўра Мирзо сустдир, манглайида туз,
Сўйлар ошиқ тилиндан буни Юнус,
Қачон ошиқ эсам, ўлмасман ортиқ.

МУҲЙИ ҲАЗАЛИГА МУСАДДАС

Оламда аламлар кўп, қаламлар синган наҳот?
Ора йўлда йўлсизман, қўлсиз туғилган авлод.
Шакар деб заҳар тутар саҳар ҳар сафар ҳаёт,
Илтижо бор, нажот йўқ, эрга ҳожат йўқ, ҳайҳот.
Эй чархи сихлапарвар, ман сандин айлайин дод,
Маҳзун, хаста дилман, то чанд мунча бедод.

Фикрингни таъқиб этар, ёйиб кетар қадамда,
Ватанлик йўқ ватанда, одамлик йўқ одамда,
Тўрт ёгингда қафас бор, нафас йўқдир оламда,
Меҳрибон бир сас йўғу дўқ, ҳақорат ҳар дамда,
Умрим ўтиб ҳамиша ноком, дарду гамда,
Эй, золиму ситамгар, бир лаҳза қилмадинг шод.

Жаҳон ичра ҳукмрон жаҳолату жафолар,
Пешонангда толе йўқ, кишандадир ҳаволар,
Тешиб темир саройни, пойга қайтар садолар,
Етиб бормас қалбларга лаблардаги дуолар,
Вайронадур бинойи матлубу муддаолар,
Бир этмадинг, дарифо, мақсад уйини обод.

Ортга қайтсанг тошлоқдур, олдин юрсанг тикандур,
Учай десанг қанотинг бедод овчи тилгандур,
Юрагингда Аллоҳ йўқ, сароб паноҳ қилгандур,
Умринг ўтар ғуссада, на бир кимса билгандур,
Ваъзинг ҳамиша менга жавру жафо биландур,
Мундоғ бўлурму золим, жавру ситамда муътод.

Одам — фитна, отаси, она, боласи-одам,
Бир-бирига чоҳ қазир қўл етса осмонда ҳам,
Дўстига омад боқса, ўзин кўнглида мотам,
Оламда одам йўқдур, одамда йўқдир олам,

Ҳар лаҳза тоза-тоза етгай ҳаводиси ғам,
Золим фалак, ситамдин қилсанг-чи эмди озод.

Инсоф йўқдир, имон йўқ, ишонч йўқдир инсонда,
Илки унинг занжирбанд, имкон йўқдир исёнда,
Сабоҳда оҳ чекаман, қабоси йиртиқ тонгда,
Замон йўқдир замонда, омон йўқдир омонда,
Эшитгувчи киши йўқ афғоними жаҳонда,
Етмас кишига ҳаргиз ман айлаганда фарёд.

Пушмон бордир ишингга, кишан бор шиддатинга,
Душман кирар тушингга, кушанда одатинга,
Ишонма савлатинга, суян тоғ-тоқатинга,
Имкон тила, онг тила журъатсиз журъатинга.
Сан айлама таманно иқболу давлатинга,
Бир гардиш ила айлар борингни жумла барбод.

Фикр қилғил, япроқлар баҳор кетмай сарғарар,
Соғлом барглар фарқ этмас, сариқ япроқ ярқирар,
Бошингни силамоққа қуёш нури ор қилар,
Товушингнинг ҳуши йўқ, инсофнинг саси музтар,
Доми ҳавоға зинҳор майл этмаким, муқаррар —
Айлар сени гирифтор бир кун бу нафаси сайёд.

Шом бўлганда офтоб ҳам ёруғликдан тонадур,
Тонг отгунча нурларга ёлғиз кўксинг онадур,
Бекларни бекламагил, бек бекка бегонадур,
Тўра Мирзо бунда тоқ, ўз билгича ёнадур,
Муҳйи жаҳонга ҳаргиз қўйма бино, фанодур,
Ҳақ айласун, илоҳи, жаннат уйини обод.

БИР ЧИМДИМ НУР, ТОҒ – ТОМЧИ ЁШ

Туркумдан

ГУЛ

Гулни қучиб тутдилар,
Япроғидан ўпдилар.
Сўлиб-сўлмай ёнидан
Фарқсиз қараб ўтдилар.

Кула-кула гул гуллар,
Шамол силтаб, ўргилар.
Чечак ичи борлигин,
Бедорлигин ким билар?

Гуллаб-гуллаб кулар гул,
Ол бўёқ, оқ рангга қул,
Гул ўйлар умр бўйи
Ҳар кун гулламоқ мушкул.

Кўз-кўзлаб гул ёрлигин.
Гўё бахтиёрлигин,
Гул қарир, билмас ҳеч ким
Гулда юрак борлигин.

ДУО

Не дей, қуёш чиқсин эски жойидан,
Нури тўзимасин ой-қадрдоннинг.
Тулпор хабар олсин қулун-тойидан,
Дастурхони бўлсин ҳар хонадоннинг.

* * *

Оқ, кўк булут эркин сузар,
Ким булутни ямар, тузар.
Булутларнинг нарвонида
Болта қарс-қарс.... нурлар бузар.

Келаман деб келмадинг-а,
Еллар елди, елмадинг-а.
Келаверар қора булут,
Булутчалик бўлмадинг-а.

Ёмғир, салом, салома дер,
Осмон, менга оқ нома бер.
Ёмғирга юз чаяр майса,
Омонлашар кўк билан Ер.

* * *

Осмон олис, бепоён,
Кўз яшнар боққан замон.
Йўлтўсарлар йўқ кўкда,
Йўлбузар йўқ, йўл равон.

Қушлар учар, учар-а,
Осмон қучар, қучар-а
Кўкка қараб кўнгилдан,
Ғашлик ўчар, ўчар-а.

Кун яшар кўк тоқида,
Нурларнинг ардоғида.
Эс-ҳушинг учиб кетар
Қушлар арғимчоғида.

Қўлдан дон еган қуш-а,
Чуғурлар хайр-хўш-а.
Кўк сафаридан қайтса,
Икки кафтинг жуфт тўша.

* * *

Ишқимни қорга ёздим,
Йўлимга, зорга ёздим.
Кўнглим дастурхон қилиб,
Изҳорим ёрга ёздим.

Еллар қорни кўчирар,
Учқунларин ўчирар,
Кўнглимда қолар битик,
Қорхатни ел учирар.

Хат битаман бари бир,
Ёзмасам бўлмас, ахир.
«Йўқ» деб битсам «ҳа» чиқар,
Оқ қор синчков муҳаррир.

Ўр-қир қорга қорилар,
Кўнгил қорга ёрилар.
Мактубга ким матлубдир,
Қор изидан борилар.

* * *

Тепада ой яримта,
Юлдуз боқар қаримта,
Заифа нур булутни
Кесади нимта-нимта.

Кун кўриб, нур сўрмадим,
Юлдузга бош урмадим.
Ярим ой — юз йил ҳамроҳ —
Тўлинойни кўрмадим.

Ойнинг нури илитмас,
Кўзни уйқу элитмас.
Кун-ку, кетган сургунга,
Манглайга ой ҳам битмас.

Сассизгина оҳлайман,
Жуфт азобни тоқлайман.
Кетаман юрагимга,
Хаёлимни оқлайман.

КАПАЛАК

Капалакнинг холлари бор,
Йўлларига гул интизор.
Момиқ қўнар капалак, ҳам,
Бермайин деб гулга озор.

Капалагим, шўх капалак,
Қанотлари ўқ пирпирак,
Кўтарилсанг сен кўк қадар,
Учолмасдан мен кўп ҳалак.

Чечак қўнган — капалак ул,
Сингиб кетган гулга буткул.
Лол-ҳайронсан, фарқлаб бўлмас
Қай капалак, қайсиси гул?

Гул урганми юрагидан,
Учолмайди гул баргидан.
Зўр андоза олган ҳурлар
Капалакнинг кўйлагидан.

* * *

Ишқ дегани оғриқдир,
Офтобнинг нури тиғдир,
Ишқ қувончи кам экан,
Изтироби ортиқдир.

Юрак юрар дук-дук-дук,
Бошда титрар ҳар бир тук,
Ой кетар, йиллар кетар,
Кетмас кўнгилдан куюк.

Тан узра бош айланар,
Кўнгилда тош айланар.
Ёш айланар кўзингда,
Оқсаб қуёш айланар.

Ишқ азоби мунча хуш,
Хаёл учар гўё туш,
Ушлай десанг, бошинг йўқ,
Қошинг-да йўқ, ўнгми-туш?!

ЙЎЛОВЧИ

Ошпоқ кўрпа сузади,
Қат-қат сепин тузади.
Момиқ пахта мисоли
Булут кўкда юзади.

Оқ булутлар, булутлар,
Бутун осмонни тутар,
Булутга боққан одам
Буткул Ерни унутар.

Булутлар от, туями?
Тўйиб ёмғир қуями?
Томчи-томчи томчилаб,
Томни, ерни ўями?

Ёмғир қуяди ортиқ,
Япроққа кўз ёш тортиқ
Кимдир ёмғирда қолган
Ёрни суяди ортиқ.

НЕВАРАМГА ТАРБИЯ – ПАРАДОКС

Ватанни севишинг керак, Абдуллоҳ,
Гўзал гули, ўткир тикони билан.
Қуёшни суйишинг зарурдир, иллоҳ,
Сен томон боқса-да чап ёни билан.

Атак-чечак қилиб, тошга қоқилдинг,
Бошга кўтаришинг зарур шу тошни.
Бурнинг қонатганга юз таъзим қил, минг,
Бошингни ёрганга тут ёлғиз ошни.

Оёқдан тортганни дуо қил ортиқ,
Кўзга чанг солганга юлиб бер қошинг.
Овингни, тоғингни ёвга қил тортиқ,
Ўзингда қолса бас, кўз ичра ёшинг.

Душманга тиз чўккил, дўстга эгилма,
Бир ёмонга тила мингта омонлик.
Хайрихоҳ қошида аңдиша қилма,
Яхшиликка буюк сийлов — ёмонлик.

* * *

Оёқ тортган ёққа кетаман,
Боғдан чиқиб тоққа кетаман.
Қўлим тутманг, тутманг йўлимни,
Қора эдим, оққа кетаман.

Чиндан айтдим, ичимдан айтдим,
Ўргамчикнинг инидан қайтдим.
Сўзлаганим тузлаганимдир,
Юз айтдим-а, айтиб минг айтдим.

Сўзи бошқа, дил ғайри экан,
Чўллар айри, йўл айри экан.
Чиндан суйган қуяркан минг-минг,
Садоқатдан сал нари экан.

Бош чиқардим бўйинтуруқдан,
Темир қўргон — темир йўриқдан.
Бошни олиб оёқ етганча,
Кетажакман ҳўлу қуруқдан.

ОҚ КЕМА

Чайқалар денгиз, денгиз,
Тик бўлар тўлқин тенгсиз,
Писта пўчоқдай кема
Мовийликка чизар из.

Оқ кема, оппоқ кема,
Кенг денгизда тоқ кема,
Кутсанг, келмас, кетдими
«Борса-келмас» ёқ кема.

Сув остида наҳанг мўл,
Сув устида дов, довул,
Ирғиётган балиқлар
Силкир тумшуқ ёки қўл.

Ер ё осмон измими□
Сув ўйнар кемамизни.
Базўр жиловлаб олдим
Кўзимдаги денгизни.

* * *

Кетмоқдасиз олислаб,
Қолдим бунда ёлғизлаб,
Айтим айтдим — қайтингиз,
Таъзимда тоғлар тизлаб.

Тилим сўзга кечиккан,
Кўнгил мунда ичиккан,
Кўкракда мошдай оғриқ,
Тик турса тиф ҳеч экан.

Оҳдан осмон кўкарган,
Ойни базўр кўтарган,
Кўксингда турган санчиқ,
Еру кўкни тутаркан.

Кўкда қуёш айланган,
Танамда бош айланган.
Бир кўнгил таъмирига
Том осмон, Ер шайланган.

ҚИШЛОҚДА

Қуш емиши ушоқдир,
Ушоқ еса машшоқдир.
Мўъжизага бой қишлоқ,
Манзара сал қашшоқдир.

Қора қарға қағиллар,
Шоқол жағи шақиллар
Қуш тумшуқ-ла чўқиса,
Томдай тўнка тақиллар.

От минар суворий қуш,
Қўй далани кўрар туш.
Ит-мушуклар жўровоз,
Ўйларинг хуш, куйлар хуш.

Кўкни юлдуз забт этган,
Ойни қувалаб етган.
Оёқ тарк этар, кўнглинг
Қишлоқда қолиб кетган.

УМРИНГ

Сувлар оқар, оқади,
Хўл ўт билан ёқади.
Сувга тикка тикилсанг,
Таниш чехра боқади.

Шошилиб оқар сувлар,
Қолар қирғоқда қувлар.
Сувга чўккан ой оқмас.
Оқиб кетар орзулар.

Сувга юзингни чайсанг,
Синар қўнгилда харсанг.
Сув бетида нур ўйнар,
Сувга боқиб жилмайсанг.

Сувлар алмашар ўрин,
Сачратар намчил нурын.
Тоза сувни тўйиб ич,
Оқаётган сув — умринг.

ҚОРА МУШУК

Мушукмижоз одамлар бор,
Маънос бўлсанг, ул бахтиёр.
Лип-лип ўтиб, кенг дунёни,
Ер-самони этади тор.

Қора мушук, қора мушук,
Орада овора мушук.
Зир-зир қатнар у ён, бу ён,
Бало мушук, ола мушук.

Шайтоннинг югурдаги,
Иблисчадир туб-таги.
Қора мушук булғади —
Ўринни энг тўрдаги.

Ёмонликдан ёнар кўзи,
Мушук тинмас тун-кундузи,
Қора Ерга қорилар нон,
Курмак бўлар буғдой сўзи.

Тўзадилар, ўзадилар,
Ўртамизни бузадилар.
Шум мушуклар қўнгилдаги
Темир ипни узадилар.

* * *

Мен оғочман, Тошкентга келиб,
Илдиз отиб, отолмаганман.
Эллик бир йил югуриб, елиб,
Маррага туғ қадолмаганман.

Болаларим чуғурлар нон деб,
Очлик билан сийладим кўпроқ.
Эт ҳам кўрдим, мўлроқ пушмон еб,
Кўлим сочди кўзимга тупроқ.

Қишлоқ борсам — биринчи манзил
Отам-онам сўнгги уйида.
Оятларга айланади тил,
Бош тиззадан қуйи, қуйида.

Эртан борсам, ботгунича кун
Тикиламан бир жуфт қабрга.
Томоғимни тирнар хунли ун,
Артаман кўз ёшим сабрга.

Йўл оламан ўзимдан қочиб,
Ғамни ташлаб, янги ғам сари.
Мингта қўлин дуога очиб,
Кузатади қишлоқ тутлари.

ТЎРТГА ТЎРТЛИК

* * *

Сандалнинг чўғидай сочилган юлдуз,
Одамлар бемалол иситар оёқ.
Вужудимга найза санчар экан муз,
«Қўл истасам» деган ўй келар оқсоқ.

* * *

Тун шитоб келар ҳар ёқни қоралаб
Қора жойда, қара, ташмалайди дор.
Қора дарахтларнинг баргин оралаб,
Ювош келган тонгга кўз пахтаси зор.

* * *

Кўкда булут дўл тугади
Мўл тугади, хўл тугади.
Бошда ғурра писанд эмас,
Борай десам йўл тугади.

* * *

Бармоғим бормоқдан қолмади,
Беш эди, хеш эди — толмади.
Беш ёққа айрилиб беш ини
Ҳеч бўлди, тегишин олмади.

ХАЙЁМНОМА

* * *

Кўз тортдим юлдузлар издиҳомидан,
Аммо узолмадим чап кўзни жомдан.
Суюқликни ютсам «аш-шифо» дея,
Май экан-ку қолган Умар Хайёмдан.

* * *

Кўз қисар ой-юлдуз юксакда,
Кўк ишқи жой олди кўкракда.
Ўт тафтин босай деб не ютдим?
Ой-юлдуз санайман кўлмакда.

* * *

Бас, дедиму қадаҳ синдирдим,
Нафсим тийиб, кўп вақт синдирдим.
Қойил қолиб ўз иродамга,
Оғзим очиб, хумни миндирдим,

* * *

Кўрмоқ мумкин зинҳор кўкнинг тубини,
Ҳайдаб шайтонвачча, иблис қувини.
Иблисларга жой йўқ орамизда деб,
Меҳмонга тутамиз шайтон сувини.

* * *

Бас, ичмайман дедим бутунлай,
Дунё майин тўкмоқ учун шай.
Эргасига яна сархушман,
Ёки мени ичдимикин май?!

* * *

Боши огриси-да, тонгги халқ хушёр,
Қуёш соатига боқарлар такрор.
Вақтни сўрсанг, бебахт бир кимса дерки:
«Дўкон очилгунча ўн дақиқа бор».

* * *

Челак осиб қувдик шайтон думига,
Лой чаплаб кўзини тўлдирдик қумга.
Маккор иблис уруғ-аймоғи билан
Жойлашиб олибди шу кичик хумга.

* * *

Тоғ-тоғ гуноҳ босиб келар,
Менга қулоч ёзиб келар.
Яқин дўстим ўз бўйнига
Бир шишани осиб келар.

* * *

Сув босдими оламни?
Бошига олиб ғамни,
Қулт-қулт нимани ютиб,
Чайнадим иродамни?

* * *

Хумга ўхшар қуёш ҳам,
Тўлин ой, ҳатто тош ҳам.
Айланиб-айланганча
Хумга ўхшайди бош ҳам.

Таржима

НОЖИБ ФОЗИЛ

«Туркия»

ҲАЙРАТ

Шайх Акбарнинг фикрича, энг устун мақом ҳайрат,
Мен-да шошқинларданман, Раббим, сўнг кунда хайр эт.

ДЕВОНА

Тушун у девонани «ҳар нарса ичда» деган,
Оташ ўчганда ёнган, сув тинганда эриган...

МУСУЛМОН ЮЗИ

У юз, ҳар хати тавҳид қаламиндан бир сатр,
У юзики, кўз тушганда Аллоҳни хотирлатир.

БАХТ

Бахтли одам, дунёни бир ёмон гурбат билган,
Ўз Ватан булоғидан ўлимни шарбат билган.

ЛАВҲА

Мозорда макон тутгач дилсизлар, дудоқсизлар,
Устларида ўт битар, қуш ўтар, ўғри визлар.

ИНСОН

Бир бўлинмаски инсон уни замон бўлиюр,
Инсон ҳар он тирилиб, ҳар сония ўлиюр.

СЕВИНЧ

Бир севинч борки қалбда аршни тўлдиран саси,
У на сўнгсиз севинчдир, абадият нафаси.

ЗАФАР АРАВАСИ

Бўлиб бўлмақ тиларсан, тожни сўровчи, унут.
Зафар араванг сенинг гижирловчи бир тобут.

КЕТДИЛАР

Дўстлар уй ашёсидир, кетдилар, ўтмоқда он,
Ортиқ бўш хоналарда ўлимни кутмоқдаман.

ТАБАССУМ

Бу дунёда ранг, нақш, лаззат не бўлса қусдум,
Кўзимда сўнг маърифат, Азроилга табассум.

ҲУНАР

Ўша дамда пардалар қалқар, пардалар инар,
Азроилга «хуш келдинг, дея билмоқда ҳунар.

ҚОПҚА

Қопқа-қопқа бу йўлнинг сўнг қопқаси ўлимдир,
Ҳар қопқада йиғлангиз, сўнг қопқада кулинг бир.

МУЖДА

Ўлажакмиз, муждалар ўлсин, муждалар ўлсин,
Ўлимни ўлдирган Раббимга саждалар ўлсин.

ЎЛИМ

Ўлим гўзалдир, удир парда ортидан хабар,
Ҳеч гўзал бўлмасайди, ўлармиди Пайгамбар.

БАЙРАМ

Ўлим ўлганга байрам, байрамда севинмак бор,
Оҳ, не гўзал байрамда тахта отга минмак бор.

ХАБАРЧИ

Не қадар Ватан бўлса, У Ватандан хабарчи,
Фурбат деганинг сенинг яратгандан хабарчи.

БЎШ УФҚЛАР

На карвон қолди, на от, ҳаммаси ўтиб кетди,
Яхши инсонлар яхши отга ўтириб кетди.

АЙРИЛИҚ

Ҳар айрилиқ истаги айрича истак ўлур,
Бир онда ўлсалар-да, инсонлар якка ўлур.

ҲАЙРАТ

Руҳим ўз дунёси учун қочмоқ учун ғайратда,
Ёлғон дунёга энди инган каби ҳайратда.

КЎЛКАЛАР

Кўнглим учмоқ тиларкан самовий ўлкаларга,
Оёғим боғланади ердаги кўлкаларга.

ҚАМИШ

Мен ғурбат рўзгорининг уфлаган қамишиман,
Бир сув бошида маҳзун, якка-ёлғиз қолмишман.

ОФАТ

Кўз ёпганим рангдан, қулоқ берганим сасдан,
Офат сендан хабарсиз олганим ҳар нафасдан.

СУПРА

Тўймаган нафс кўзини, қора тупроқ, тўйдирсин,
Супраимизга очликни бошлаганлар буюрсин.

АЛЛОҲ ДЎСТИ

Аллоҳ дўсти удирки, нафсига тоқ пай бичмас,
Қирқ йилки айрони бор, аммо уни ҳеч ичмас.

НАФАС

Ҳар, нафас чиқаришимга ўлиб-ўлиб тирилсам,
Инсондан қочмоқ қулай, ўзимдан қоча билсам.

ҚИЙИН

Уни айни қийнаган кўкрак қафасдан тайин,
Ўлим қийиндан-қийин, яшамоқ ундан қийин.

МУНДАРИЖА

ТОҚҚА КЎТАРИЛСАНГ...

«Шеърим тупурмайман, тишларим соқчи,..».....	4
Дунё ватандоши.....	5
«Тоққа кўтарилсанг,..».....	6
«Қасур-қусур қилиб...».....	7
1991 йил 1 сентябрдан кейин ёзилган шеърлардан..	8
«Булоқни кўриқлар ёнбошлаган тоғ,..».....	9
«Минг тошга урилди менинг бардошим,..».....	10
«Тонглар, тонглар...».....	11
«Ёмғир-ёмғир...».....	12
«Ой нуруни гижимлаб...».....	13
«Чинорлар — чин норларим — чин дунёда борларим».....	14
«Кўм-кўк кўклам хатлари...».....	15
Темурнинг қайтиши.....	16
«Бош тикласанг, кўк мунтазир...».....	17
«Пешқўрғоннинг қоқ ўртасида...».....	18
Қўқон Мухторияти қурувчиларига она имдоди.....	19
«Бу тоғлар тика-тикка...».....	21
«Кўнглингни юв...».....	22
«Гавданг юксак, кўнглинг кўлмакда...».....	23
«Тил учида бир, бирор сўз йўқ...».....	24
«Мен ошиқман...».....	25
Дуо беринг.....	26
«Бу дунё алдамчи, ситамчи...».....	27
«Ойнинг ранги олиқдир...».....	28
Қадр асри.....	29
Туронбеканинг икки ёшига.....	30
Насиба опамга.....	32
Мен исм қўяман гулларга.....	33
Онам икков дадамни эслаб.....	34
Онанга хат ёздингми?.....	35
Буғунинг Ватани.....	36
Мен элчи бўламан Антарктидага.....	37
«Тошлар — юмшоқ дафтарим...».....	38

«Ўттиз йил яшадим кунга талпиниб...».....	39
«Кун ботди, нур изи олмада...».....	40

ГИЁҲ БЎЛИБ КЎКАРДИМ

Ўзини излаётган одам.....	42
Оғоч.....	43
Иним.....	44
«Кун чиқишин кутар гиёҳлар...».....	45
Юрак машғулоти.....	46
«Мен гадоман, буюк ишқда адоман...».....	47
Мўмин одам.....	48
«Кўзларимни олди бу дунё...».....	49
Чечак.....	50
Такаббур.....	51
Дунё бозорида.....	52
«От арпани хуш кўрар...».....	53
Султон Увайс қабристониди.....	54
«Тўхта ачам қилганда дуо.»	»
.....	55
Салимабиби.....	56
Фил ўтди.....	58
Тиканнинг гули.....	59
Нок оғочи.....	60
Нафармон.....	61
Тўлган булоқ.....	62
Калава.....	63
Балиққа айтдим.....	64
Қиз бола.....	65
«Булутлар пастладилар...».....	66
«Ҳар лаҳза сабоқли...».....	67
Олманинг орзулари.....	68
Учинчи одам.....	69
«Боғчага гул эқдим қилганда савоб...».....	70
ТОПИБ-ТОПИБ ЎЗИМНИ	
Онам хотирасига.....	72
«Душманинг мард бўлсин...».....	73
«— Ай фоз одам...».....	74
Отам қабри ёнида.....	75

«Мен онамни тушда кўрган кун...».....	76
Онамни эслаб.....	77
Синглим Маърифатга.....	78
Отамнинг оти.....	79
«Боғ оралаб ёлвораман...».....	80
Учинчи қитъа.....	81
Ишқ.....	82
Хайрлашув.....	83
Тартибсиз кўк.....	84
Неварам Одина хотирасига.....	85
«Йўллар ҳада этаман...».....	86
«Кўнглимни мунг қуршаган...».....	87
Ишқ майи.....	88
«Кўкдан кун боқар...».....	89
«Офтобми осмонда қорайган?...».....	90
«Хайр дедингиз...».....	91
«Қайси чўлнинг Қайси бор...».....	92
Дадамнинг кўзлари.....	93
Автопортрет.....	94
«Орамизга қор тушди...».....	95
Ғафлат фуқароси.....	96
«Сени севдим томир-томиримгача,..».....	97
Бағишлов.....	98
Отабек ўтинчи.....	100
Кумушбиби саси.....	101
«Навоий бобомиз туфилган кунда...».....	102
«Сен аждар тагига гуллар кўясан...».....	104

«ҚИРҚ ВАСИЯТ» ТУРКУМИДАН

Билга тўньюқуқ васияти.....	106
Билга Хоқон васияти.....	111
Кул Тегин васияти.....	115
Темур Малик васияти.....	119
Жалолиддин Мангуберди Хоразмшоҳ васияти.....	123
Улуғбек васияти.....	127
Мўмин Мирзо нидоси.....	132
Машраб васияти.....	135
Мустафо пошшо Отатурк васияти.....	139
Усмон Носир васияти.....	142

БАҒИШЛОВЛАР

Искандарнинг ўқинчи.....	148
Ислом ёвларига.....	149
Амир Ҳусайн Бойқаро.....	150
Алихонтўра Соғуний сўзлари.....	151
Толстойнинг соати.....	152
Ван Гог.....	154
«Қидирди Одил Ёқуб...».....	155
Зайнаб муноқашаси.....	156
Умар Раҳим сўзлари.....	159
Ҳамза Умар ўйнамаган рол.....	160
Рауф Парфига йўқлов.....	162
«Рауф Парфи юраётган оғочдир...».....	163
«Шоир Рауф Парфи...».....	164
Рауф Парфининг Қудрат Эрназарнинг 60 йиллигида айтолмаган нутқи.....	165
Тилак Жўранинг қизининг тўйида ўқилган шеър..	167
Ҳабибуллоҳ Саидганига йўқлов.....	169
«Салом, Маҳкам Маҳмуд...».....	171
Шоира Турсуной Содиковага.....	173
Гўзал манзара.....	174
Заранг <i>Ражаббойга</i>	176
«Шухрат Абдурашиднинг бир хона уйи...».....	177
Йўқлов.....	178

ЁРИЛМА, ТОШ, ЁРИЛМА

Юнус Эмра ғазалига мусаддас.....	180
Муҳйи ғазалига мусаддас.....	182
«Бир чимдим нур — тоғ томчи ёш гул...».....	184
Дуо.....	185
«Оқ, кўк булут эркин сузар...».....	185
«Осмон олис, бепоён...».....	186
«Ишқимни қорга ёздим...».....	187
«Тепада ой яримта...».....	188
Капалак.....	189
«Ишқ дегани оғриқдир...».....	190

Йўловчи.....	191
Неварамга тарбия – парадокс.....	192
«Оёқ тортган ёққа кетаман...».....	193
Оқ кема.....	194
«Кетмоқдасиз олислаб...».....	195
Қишлоқда.....	196
Умринг.....	197
Қора мушук.....	198
«Мен оғочман, Тошкентга келиб...».....	199
«Саңдалнинг чўғидай сочилган юлдуз...».....	200
«Тун шитоб келар ҳар ёқни қоралаб...».....	200
«Кўқда булут дўл тугади...».....	200
«Бармоғим бормоқдан қолмади...».....	200
Хайёмнома.....	201

ТАРЖИМА

Ножиб Фозил.....	203
------------------	-----

ТЎРА МИРЗО

БУҒДОЙ СЎЗ

*Шеърлар, манзумалар,
бағишловлар, тўртликлар,
таржималар*

Муҳаррир: *Шукур Қурбон*
Бадий муҳаррир: *Аслиддин Жўраев*
Техник муҳаррир: *Шавкат Жўрабоев*
Саҳифаловчи: *Акмал Жўрабоев*

Босишга 2011 йил 18 мартда рухсат этилди.
Бичими 84x108.¹/₃₂ Ҳажми 13,25 ш.б.т
Адади 1000 нусха. Буюртма № 306.

Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий
кутубхонаси нашриёти

Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий
кутубхонаси босмахонасида чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Истиқлол кўчаси 33 уй.